

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Engelstalige universitaire bacheloropleidingen

Een casestudy naar redenen voor Engelstalig onderwijs

januari 2025

Inhoud

Samenvatting	5
Summary	7
1 Inleiding	9
2 Bevindingen en conclusie	14
2.1 Algemeen	14
2.2 Bevindingen	15
2.2.1 Redenen voor Engelstaligheid en de noodzaakcriteria van de WHW	15
2.2.2 Besluitvorming over anderstalige opleidingen	17
2.2.3 Opvattingen over belangen van (aspirant-)studenten en docenten	17
2.2.4 Zorgen over de toekomst	18
2.3 Conclusie	18
3 Literatuur	20
Bijlage I Casusbeschrijvingen	21
1 Data Science & Artificial Intelligence, Universiteit Leiden	22
1.1 De opleiding	22
1.2 Taalbeleid bij de faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen	22
1.3 Redenen voor Engelstaligheid	22
1.4 Besluitvormingsprocedure	25
1.5 Belang van (aspirant-)studenten	25
1.6 Belang van docenten	25
1.7 Toekomst	26
2 Biomedical Engineering, Rijksuniversiteit Groningen	27
2.1 De opleiding	27
2.2 Taalbeleid bij de RUG en de faculteit Science and Engineering	27
2.3 Redenen voor Engelstaligheid	28
2.4 Besluitvormingsprocedure	29
2.5 Belang van (aspirant-)studenten	30
2.6 Belang van docenten	31
2.7 Toekomst	32
3 Marine Sciences, Wageningen University & Research	33
3.1 De opleiding	33
3.2 Taalbeleid bij de WUR	33
3.3 Redenen voor Engelstaligheid	34
3.4 Besluitvormingsprocedure bij Marine Sciences	36

3.5	Belang van (aspirant-)studenten	36
3.6	Belang van docenten	36
3.7	Toekomst	37
4	Sociale Geografie en Planologie, Universiteit van Amsterdam	38
4.1	De opleiding	38
4.2	Taalbeleid aan de UvA	38
4.3	Redenen voor Engelstaligheid	39
4.4	Besluitvormingsprocedure	40
4.5	Belang van (aspirant-)studenten	40
4.6	Docentbelang	41
4.7	Toekomst	42
5	Econometrie en Operationele Research, Tilburg University	43
5.1	De opleiding	43
5.2	Taalbeleid TU	43
5.3	Redenen voor keuze (grotendeels) Engelstaligheid	43
5.4	Besluitvormingsprocedure bij Econometrie en Operational Research	45
5.5	Belang van (aspirant-)studenten	46
5.6	Belang van docenten	46
5.7	Toekomst	47
	Bijlage II Artikelen WHW	48

Samenvatting

De Inspectie van het Onderwijs heeft onderzoek gedaan naar taalbeleid bij vijf (grotendeels) Engelstalige universitaire bacheloropleidingen, dit op verzoek van de minister van OCW. Doel van het onderzoek is om, aansluitend bij het verzoek van de minister, in beeld te brengen welke inhoudelijke redenen universiteiten hebben voor het aanbieden van Engelstalige bacheloropleidingen, hoe ze daarbij aankijken tegen de belangen van (aspirant-)studenten en docenten en hoe ze de besluitvormingsprocedure bij de keuze voor de onderwijstaal hebben ingericht.

We hebben gesprekken gevoerd met betrokkenen van management en medezeggenschap bij de vijf geselecteerde opleidingen. Dit heeft geresulteerd in vijf casusbeschrijvingen die ingaan op bovengenoemde aspecten. De casusbeschrijvingen geven een diepgaand inzicht in de redenen die opleidingen hebben voor Engelstaligheid. De bevindingen van dit onderzoek vormen daarmee een toevoeging op het eerdere onderzoek van de inspectie naar gedragscodes voor anderstalig onderwijs.

Het rapport heeft een inventariserend, informatief karakter. Het belicht de argumenten die de bevroegde instellingen naar voren hebben gebracht om opleidingen te verzorgen in het Engels. Met de selectie van de vijf opleidingen krijgen we een gevarieerd beeld van de mogelijke redenen voor het aanbieden van Engelstalige opleidingen. Het doel van dit onderzoek is echter niet om die uitkomsten te generaliseren naar alle universiteiten die anderstalige opleidingen aanbieden. We bespreken in dit rapport op geaggregeerd niveau in hoeverre de (categorieën van) aangevoerde redenen passen in de WHW (Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek). De vijf casussen hebben we niet individueel beoordeeld op naleving van de WHW. Momenteel is overigens het voorstel van de Wet internationalisering in balans (Wib) onderwerp van parlementaire behandeling. De Wib wijzigt onder meer de gronden in de WHW op basis waarvan opleidingen verzorgd mogen worden in een andere taal dan het Nederlands.

De geselecteerde opleidingen noemen gelijksoortige redenen voor het verzorgen van onderwijs in het Engels, waarbij het per opleiding verschilt welke redenen het belangrijkste zijn. De genoemde redenen hebben betrekking op de kwaliteit en inhoud van de opleiding, de arbeidsmarkt en de 'international classroom'. Over kwaliteit en inhoud van de opleiding wordt vaak genoemd dat Engelstalig onderwijs aansluit bij de voertaal van het vakgebied en de wetenschap, het Engels. Daarnaast zijn onderwijs en onderzoek sterk verweven: het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door internationale onderzoekers. Een volgende categorie van argumenten heeft betrekking op de arbeidsmarkt voor afgestudeerden. Opleidingen noemen vaak dat een belangrijk deel van de afgestudeerden gaat werken bij internationale bedrijven waar Engels de voertaal is. Bij een aantal opleidingen is sprake van tekorten op de arbeidsmarkt. Instroom van internationale studenten is volgens deze opleidingen nodig om aan de vraag te kunnen voldoen. Tot slot hechten opleidingen er belang aan een international classroom te kunnen inrichten, waar het voeren van een gemeenschappelijke taal, het Engels, een randvoorwaarde is. Voor sommige opleidingen is de international classroom essentieel; andere zien het als meerwaarde als studenten met verschillende achtergronden en nationaliteiten van elkaar kunnen leren. De (categorieën van) aangevoerde redenen lijken alle te passen in de wettelijke uitzonderingsmogelijkheden op het uitgangspunt van de WHW dat het hoger onderwijs wordt verzorgd in het Nederlands.

Wat betreft het belang van (aspirant-)studenten en docenten in relatie tot de onderwijstaal: respondenten hebben in het algemeen de indruk dat Engelstalig onderwijs bij de desbetreffende opleiding de toegankelijkheid voor Nederlandse studenten niet beperkt. Ook wordt het niet of nauwelijks als probleem gezien dat studenten niet worden getraind in het Nederlands. Studenten en afgestudeerden hebben er volgens de respondenten vooral belang bij dat ze het Engels goed beheersen. Verder hebben de universiteiten in dit onderzoek allemaal aanbod voor internationale studenten die Nederlands willen

leren, maar verschillen ze sterk in de mate waarin ze deze studenten stimuleren om daarvan gebruik te maken. Ze denken na over uitbreiding van het aanbod maar zeggen rekening te moeten houden met de kosten daarvan. Internationale docenten worden bij alle vijf de bevraagde universiteiten gestimuleerd om Nederlands te leren, maar dat gaat niet zo ver dat ze les moeten gaan geven in het Nederlands. Nederlandstalige docenten hebben er volgens de gesprekspartners geen problemen mee om onderwijs te geven in het Engels. Tot slot hebben alle geselecteerde opleidingen respectievelijk universiteiten een vaste besluitvormingsprocedure voor de taalkeuze, waarbij de medezeggenschap is betrokken.

De universiteiten die we in dit onderzoek hebben gesproken zeggen positief te staan tegenover de huidige aandacht voor het belang van de Nederlandse taal en zijn bezig met beleidsontwikkeling op dat punt. Tegelijkertijd zien zij geen heil in het omzetten van de opleiding naar het Nederlands.

Voor eventueel thematisch vervolgonderzoek op het terrein van onderwijstaal in het hoger onderwijs wacht de inspectie de inwerkingtreding van de Wet internationalisering in balans af.

Summary

The Inspectorate of Education has surveyed language policy among five (predominantly) English-taught university bachelor programmes, at the request of the Minister of Education, Culture and Science. In line with the Minister's request, the survey aims to identify the substantive grounds universities have for offering English-taught bachelor programmes, how they consider the interests of current and prospective students and lecturers in that context, and the decision-making process they have in place regarding a change in language of instruction.

We conducted interviews with stakeholders from management and participatory bodies among the five selected programmes. This resulted in five case studies which address the above aspects. The case studies provide in-depth insight into the reasons that programmes have for adopting English as the language of instruction. The findings of this survey thus serve as an addition to the Inspectorate's previous survey of codes of conduct for foreign-language taught programmes.

The report is descriptive and informative in nature, and mainly highlights arguments in favour of having an English-taught bachelor programmes as put forward by the surveyed institutions. The choice of these programmes provides us with a diverse perspective on the possible reasons. This survey does not aim to generalise these conclusions across all universities offering foreign-language taught programmes. While we discuss at an aggregate level how well the (categories of) reasons given, align with the Higher Education and Research Act (Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, 'WHW'), we did not assess the five cases individually for compliance with the WHW. The Internationalisation in Balance Bill (Wet internationalisering in balans, 'Wib') is currently the subject of debate before Parliament. Among other things, the Wib revises the grounds established in the WHW for offering bachelor programmes in a language other than Dutch.

The selected programmes cite similar reasons for teaching in English, with the most important reasons varying from one programme to the next. The main categories of reasons provided concern the quality and content of the programme, the labour market and the 'international classroom'. Regarding programme quality and content, respondents frequently remarked that English instruction aligns with the language commonly used in the field and in science: English. Moreover, teaching and research are intricately linked, with a significant portion of teaching being delivered by international researchers. Another category of arguments relates to the labour market for graduates. Programmes often highlight that a significant proportion of graduates go on to work in international companies where English is the working language. Several programmes are in fields where there are workforce shortages. These programmes say that incoming international students are needed to meet labour market demand. Finally, programmes attach importance to being able to provide an 'international classroom', where communicating in a common language, English, is a prerequisite. For some programmes, this international classroom is essential; for others, the presence of students from different backgrounds and nationalities, all learning from each other, yields added value. The categories of reasons given all seem consistent with the legal exemptions to the WHW basic principle that higher education should be delivered in Dutch.

As regards the interest of current and prospective students and lecturers in relation to the language of instruction, respondents generally have the impression that English-language instruction in the relevant programme does not limit accessibility for Dutch students. Also, the fact that students are not trained in Dutch is not or only seldom regarded as a problem. The respondents indicated that it is particularly advantageous for students and graduates to have a good command of English. Furthermore, the universities in this survey all provide educational options for international students who want to learn

Dutch, but differ greatly in the extent to which they encourage these students to take advantage of them. While they are assessing the potential for expanding the range of options, they say they need to weigh the cost of doing so. International lecturers are encouraged to learn Dutch at all five universities, but that does not mean they are required to teach in Dutch. According to the survey respondents, Dutch-speaking lecturers have no problems teaching in English. Finally, all the selected programmes and universities have an established decision-making process for the choice of language, which also involves the participatory bodies.

The universities we spoke to in this survey say they are positive about the current focus on the importance of Dutch and are developing policy in that regard. At the same time, they see no point in altering their relevant programmes in favour of teaching in Dutch.

The Inspectorate awaits the entry into force of the Internationalisation in Balance Act to proceed with any follow-up thematic research regarding the language of instruction in higher education.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In dit rapport brengt de Inspectie van het Onderwijs (hierna: de inspectie) het taalbeleid in beeld bij vijf universitaire Engelstalige bacheloropleidingen. Het betreft een thematisch onderzoek op grond van artikel 12a, tweede lid, van de Wet op het onderwijstoezicht (hierna: WOT) dat is uitgevoerd op verzoek van de minister van OCW. Aanleiding voor het onderzoek is het verzoek van de minister van OCW aan de inspectie van juni 2023, om ‘een thematisch onderzoek naar taalbeleid, in het bijzonder naar hoe (groepen) opleidingen keuzes maken voor anderstaligheid, mede vanuit het perspectief van toegankelijkheid en het studentbelang’.¹ De minister deed dit verzoek naar aanleiding van een motie van het Tweede Kamerlid Omtzigt.² De minister heeft aangegeven de uitkomsten te willen gebruiken om met bestuurders in gesprek te gaan over de keuzes die zij maken en hen aan te spreken waar die keuzes schuren met de bedoelingen van de wet, voor nadere bestuurlijke afspraken en mogelijk als aanwijzing voor nadere regelgeving.

Doel van dit onderzoek is, aansluitend bij het verzoek van de minister, vooral om diepgaander inzicht te krijgen in de redenen die de geselecteerde opleidingen hebben om te kiezen voor Engelstalig onderwijs. Het rapport heeft een informatief en inventariserend karakter. Het belicht de argumenten die naar voren zijn gebracht door de bevroegde instellingen voor het aanbieden van Engelstalige opleidingen. We bespreken in dit rapport op geaggregeerd niveau in hoeverre de (categorieën van) aangevoerde redenen passen in de WHW (Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek). De vijf individuele casussen hebben we niet beoordeeld op naleving van de WHW en we geven geen inhoudelijk oordeel over de aangevoerde argumenten. Met de selectie van deze opleidingen krijgen we een gevarieerd beeld van de mogelijke redenen voor het verzorgen van Engelstalige opleidingen. Het doel van dit onderzoek is echter niet om die uitkomsten te generaliseren naar alle universiteiten die anderstalige opleidingen aanbieden.

Momenteel ligt het voorstel van de Wet internationalisering in balans (hierna: Wib)³ ter behandeling voor in de Tweede Kamer. De Wib wijzigt onder meer de gronden in de WHW op basis waarvan opleidingen anderstalig mogen worden verzorgd.

1.2 Achtergrond: anderstaligheid in de WHW

Huidige bepalingen in de WHW en aanstaande wetswijziging

Uitgangspunt van de wetgever, zoals vastgelegd in artikel 7.2 van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschap (hierna: WHW), is dat het hoger onderwijs wordt verzorgd in het Nederlands. Tegelijkertijd biedt de WHW veel ruimte om af te wijken van dat uitgangspunt, en dus onderwijs te verzorgen in een andere taal. Anderstalig onderwijs is - volgens genoemd artikel - toegestaan (a) in geval van een opleiding met betrekking tot die taal, (b) in geval van een gastcollege door een anderstalige docent en (c) indien de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs dan wel de herkomst van de studenten daartoe noodzaakt, overeenkomstig een door het instellingsbestuur vastgestelde gedragscode (de noodzaakcriteria) (zie de volledige tekst van artikel 7.2 in de bijlage). Verder zijn instellingen verplicht

¹ Kamerstukken II, 31288, nr. 1056 (2023), p. 2

² Kamerstukken II, 31288, nr. 1008

³ Kamerstukken II, 36555, nr. 2 (2024)

om, wat betreft Nederlandstalige studenten, aandacht te besteden aan de bevordering van de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands (artikel 1.3, vijfde lid, van de WHW).

De Wib wijzigt onder meer de gronden in de WHW op basis waarvan opleidingen anderstalig mogen worden verzorgd en bevat een nieuwe systematiek: de toets anderstalig onderwijs, waarbij instellingen toestemming moeten krijgen van de minister voor het verzorgen van anderstalige opleidingen. Deze toets anderstalig onderwijs zal worden uitgevoerd door de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs (hierna: CDHO). Verder wordt de verplichting om de Nederlandse taalvaardigheid te bevorderen uitgebreid naar alle studenten, Nederlandse en internationale.

Parallel aan de ontwikkeling van de Wib heeft de minister van OCW de instellingen in het hoger onderwijs met een brief verzocht om – vooruitlopend op nieuwe wettelijke kaders (de WiB) – terughoudend te zijn met het starten van nieuwe anderstalige opleidingen en kritisch naar het bestaande opleidingsaanbod te kijken. Bij deze brief heeft de minister een uitleg ('nadere duiding') gegeven van de bepalingen van de WHW over onderwijstaal en bevordering van uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands, en de instellingen gevraagd om daarmee rekening te houden.⁴

Toezicht en handhaving

De eerdergenoemde motie van het Tweede Kamerlid Omtzigt constateert dat de (huidige) invulling van WHW-artikelen 1.3 en 7.2 niet helemaal duidelijk is en verzoekt de regering om heldere normen te ontwikkelen voor deze artikelen en te bevorderen dat de inspectie deze handhaaft. In de reactie op deze motie geeft de minister aan dat het voorstel van de Wet internationalisering in balans voorziet in de noodzakelijke verduidelijking van de wetsartikelen, om toezicht en handhaving naar de toekomst mogelijk te maken. Verder schrijft de minister het volgende over de huidige handhavings- en onderzoeksmogelijkheden van de inspectie op het gebied van onderwijstaal:

“Op instellingsniveau houdt de inspectie in het hoger onderwijs toezicht op de naleving van de WHW en de daarop gebaseerde regelgeving op grond van signalen. Dat nalevingstoezicht op instellingsniveau zal voor anderstaligheid naar verwachting slechts een beperkt effect hebben; instellingen beschikken immers allemaal over een gedragscode zo bleek uit het onderzoek van de inspectie uit 2019 en de uitzonderingsgronden op basis waarvan een opleiding kan afwijken van het Nederlands als onderwijs- en examentaal zijn zodanig geformuleerd dat instellingen daar al aan voldoen. De inspectie ziet geen reden om te veronderstellen dat de huidige gedragscodes op dit moment niet aan de wet voldoen en nieuw onderzoek door de inspectie zal dus geen nieuw beeld opleveren. Dit geldt ook voor de inspanningsverplichting voor instellingen tot het bevorderen van de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands. De wetgever heeft bewust ruimte gelaten voor de instellingen om de wettelijke eisen en uitzonderingsgronden van een eigen invulling te voorzien. Er is sprake van een niet nader uitgewerkte inspanningsverplichting; en de instelling moet handelen conform een gedragscode die zij zelf heeft opgesteld.

Wel heb ik de inspectie gevraagd een voorstel te doen voor een thematisch onderzoek naar taalbeleid, in het bijzonder naar hoe (groepen) opleidingen keuzes maken voor anderstaligheid, mede vanuit het perspectief van toegankelijkheid en het studentbelang.”⁵

⁴ Kamerstukken II, 31288, nr. 1056 (2023a). Anderstalig onderwijs. Brief aan alle universiteiten en hogescholen; Kamerstukken II, 31288, nr. 1056 (2023b). Nadere duiding. Opleidingstaal in het hoger onderwijs.

⁵ Kamerstukken II, 31288, nr. 1056 (2023), p. 2

De Memorie van toelichting bij de Wib zegt over het noodzaakcriterium in de huidige WHW dat dit zo breed is geformuleerd *dat van een onderscheidend criterium nauwelijks sprake is* en dat dit onvoldoende kader biedt voor toezicht en handhaving.⁶ Dat de WHW geen voldoende concreet normenkader bevat om te beoordelen of het verzorgen van anderstalig onderwijs noodzakelijk is, stelde de inspectie ook vast in eerder onderzoek (Inspectie van het Onderwijs, 2018, p. 24).

1.3 Doel van het onderzoek

Doel van het onderzoek is om, aansluitend bij het verzoek van de minister, in beeld te brengen welke inhoudelijke redenen universiteiten hebben voor het aanbieden van Engelstalige bacheloropleidingen en hoe ze daarbij aankijken tegen het belang van (aspirant-)studenten. Verder willen we, in aanvulling op het verzoek van de minister, in beeld brengen hoe de geselecteerde universiteiten aankijken tegen de belangen van docenten in relatie tot Engelstalig onderwijs en hoe ze de besluitvormingsprocedures bij de keuze voor de onderwijstaal hebben ingericht. Dit laatste vanwege het belang dat de inspectie hecht aan inspraak van docenten en studenten bij de keuze van de opleidingstaal (Inspectie van het Onderwijs, 2018, p. 33). Ook hebben wij de betrokkenen bij de geselecteerde opleidingen gevraagd hoe zij naar de toekomst kijken in verband met de Wib.

De individuele casussen zijn bedoeld om zo concreet mogelijk in beeld te krijgen welke verschillende overwegingen in de praktijk spelen en niet om daarover als inspectie een oordeel uit te spreken. Zoals besproken in de vorige paragraaf leent de WHW zich daar ook niet voor. Wel hebben we de vrijheid genomen om op geaggregeerd niveau te bespreken in hoeverre de (categorieën van) aangevoerde redenen passen in de uitzonderingscriteria van de WHW en de nadere duiding daarvan.

Onderzoeksvragen:

1. Welke inhoudelijke redenen spelen bij de geselecteerde universitaire bacheloropleidingen een rol bij de keuze voor Engelstaligheid en in hoeverre passen deze redenen, op geaggregeerd niveau, in de noodzaakcriteria van de WHW en de toelichting daarop in de nadere duiding?
2. Hoe hebben de voor dit onderzoek geselecteerde universiteiten resp. opleidingen de besluitvormingsprocedure voor de onderwijstaal ingericht: is deze beschreven, welke partijen binnen de instelling worden betrokken?
3. Hoe kijken betrokkenen bij de geselecteerde opleidingen aan tegen de belangen van (aspirant-)studenten en van docenten bij de keuze voor Engelstaligheid? Dit betreft onder meer de toegankelijkheid voor Nederlandstalige aspirantstudenten (zelfselectie, verdringing).
4. Hoe zien de betrokkenen bij de geselecteerde opleidingen de toekomst van de opleidingen, in het licht van de Wib?

1.4 Onderzoeksaanpak

Diepte-interviews

De inspectie heeft gekozen voor het houden van diepte-interviews bij vijf universitaire bacheloropleidingen die volledig Engelstalig worden verzorgd of een volledig Engelstalige variant hebben. Op die manier wilden wij het eerdergenoemde stelselonderzoek naar gedragscodes aanvullen met een diepgaander inzicht in de redenen voor Engelstalig onderwijs. (Inspectie van het Onderwijs, 2018; Inspectie van het Onderwijs, 2019) Dit eerdere, sectorbreed uitgevoerde onderzoek had betrekking op de aanwezigheid en inhoud van gedragscodes voor onderwijstaal, en liet zien dat die gedragscodes vaak erg globaal waren en weinig onderbouwing gaven voor de noodzaak van anderstalig onderwijs. Met de voor

⁶ Kamerstukken II, 36555, nr. 3. (2024), p. 15, 16

het onderhavige onderzoek gekozen vorm van een *multiple case-study* kunnen we beter zicht krijgen op de redenen waarom instellingen concreet, in de praktijk, kiezen voor anderstalige opleidingen. Voor het doel van het onderzoek, het creëren van een beeld, volstaat het aantal van vijf individuele opleidingen.

Bij elke opleiding zijn twee gesprekken gevoerd. Eén met het faculteits- en opleidingsmanagement en één met studenten- en docentenvertegenwoordigers van medezeggenschapsorganen, waaronder ook de opleidingscommissie. De gesprekken zijn gevoerd aan de hand van een topiclijst, met de volgende onderwerpen: visie op taal van de universiteit en/of faculteit, de onderwijstaal van de opleiding, redenen voor Engelstaligheid, noodzaak van Engelstaligheid, het belang van (aspirant-)studenten en van docenten, de besluitvormingsprocedure en verwachtingen voor de toekomst. Ter voorbereiding van de gesprekken heeft de inspectie bij de universiteiten relevante beleidsdocumenten opgevraagd. Deze zijn gebruikt om de vragen in de topic-lijst te specificeren.

Van de gesprekken, die deels in het Nederlands en deels in het Engels zijn gevoerd, zijn opnames gemaakt, die met behulp van software zijn getranscribeerd. De transcripten zijn vervolgens gecodeerd en verwerkt tot individuele casusbeschrijvingen per opleiding. Deze zijn opgenomen in hoofdstuk 2. De concept-casusbeschrijvingen zijn aan de instellingen voorgelegd. Na verwerking van de reacties zijn de casusbeschrijvingen vastgesteld en hebben de instellingen de gelegenheid gekregen nog een zienswijze te geven. Hiervan is geen gebruik gemaakt.

Selectie van opleidingen

Voor dit onderzoek heeft de inspectie vijf verschillende universitaire Engelstalige bacheloropleidingen geselecteerd, bij vijf verschillende universiteiten. Daarbij is gestreefd naar een zo groot mogelijke diversiteit aan opleidingen en universiteiten, om zo een breed palet aan motieven te kunnen schetsen. Gekozen is voor universitaire opleidingen, omdat veel meer wo bachelors (deels) Engelstalig worden dan hbo bachelors.⁷ Door het onderzoek te richten op bacheloropleidingen houden we rekening met het feit dat de Wib specifiek voor bacheloropleidingen (en Ad-opleidingen) regels bevat voor de onderwijstaal. We hebben opleidingen geselecteerd die recentelijk (binnen 3 jaar voorafgaand aan het onderzoek) zijn gestart of overgeschakeld naar Engelstalig onderwijs, in de verwachting dat de universiteiten daarbij aandacht hebben gehad voor de onderbouwing van Engelstaligheid, vanwege de maatschappelijke en politieke discussie hierover van de laatste jaren.

De volgende opleidingen zijn geselecteerd:

Opleiding	Universiteit	Taalvariant	Sector hoger onderwijs
Biomedical engineering	Rijksuniversiteit Groningen	Volledig Engelstalig	Techniek
Data science & artificial intelligence	Universiteit Leiden	Volledig Engelstalig	Natuur
Econometrie en Operationele research	Tilburg University	Deels tweetalig	Economie
Marine sciences	Wageningen University & research	Volledig Engelstalig	Landbouw en natuurlijke omgeving
Sociale geografie en planologie	Universiteit van Amsterdam	Een volledig Engelstalige en een tweetalige variant	Gedrag en maatschappij

⁷ Bron: Nuffic, 2024, inkomende diplomabiliteit in het hbo en wo 2023-24.

1.5 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bevat de bevindingen van het onderzoek en geeft een korte conclusie. De vijf casusbeschrijvingen zijn opgenomen in Bijlage I. Deze casusbeschrijvingen geven, naast de onderwerpen van de onderzoeksvragen, ook een beschrijving van de opleiding en het taalbeleid van de universiteit en/of faculteit. Bij citaten wordt aangegeven of ze afkomstig zijn van het management, de medezeggenschap, of een student of docent van de medezeggenschap. Bij citaten van de medezeggenschap geven we niet aan welk medezeggenschapsorgaan het betreft.

2 Bevindingen en conclusie

2.1 Algemeen

Dit hoofdstuk bevat de belangrijkste uitkomsten van de gevoerde gesprekken over vijf geselecteerde universitaire bacheloropleidingen. Van die vijf opleidingen zijn er drie opleidingen volledig Engelstalig, één opleiding biedt de mogelijkheid om een deel van de vakken in de propedeuse in het Nederlands te doen en een andere opleiding verzorgt de opleiding in twee varianten: een tweetalige en een volledig Engelstalige variant.

Conform het verzoek van de minister heeft de inspectie de universiteiten in dit onderzoek gevraagd naar redenen om (geselecteerde) opleidingen Engelstalig aan te bieden. Deze redenen zijn niet inhoudelijk beoordeeld door de inspectie. De inspectie heeft ook geen gesprekken gevoerd met bacheloropleidingen die juist kiezen voor (volledig) Nederlandstalig onderwijs. Dat betekent als vanzelf dat dit rapport voornamelijk argumenten pro Engelstaligheid belicht, die de universiteiten zelf hebben aangevoerd. Daarnaast wijst de inspectie erop, zoals in de inleiding al is benoemd, dat de WHW veel ruimte biedt om af te wijken van het uitgangspunt dat het hoger onderwijs wordt verzorgd in het Nederlands. Bovendien bevatten die wettelijke uitzonderingsgronden veel ruimte voor interpretatie. Zoals verwoord in de Memorie van toelichting bij het wetsvoorstel voor de Wib⁸: *Met name de uitzonderingsgrond die betrekking heeft op de noodzaak van het voeren van een andere taal vanwege de aard, inrichting of kwaliteit van de opleiding, of de herkomst van de studenten, is zo breed geformuleerd dat van een onderscheidend criterium nauwelijks sprake is.* Met de selectie van deze opleidingen krijgen we een gevarieerd beeld van de mogelijke redenen voor het verzorgen van Engelstalige opleidingen. Zoals eerder genoemd is het doel van dit onderzoek niet om die uitkomsten te generaliseren naar alle universiteiten die anderstalige opleidingen aanbieden of om de universiteiten die aan dit onderzoek hebben deelgenomen aan te spreken op de gemaakte taalkeuzes.

We gaan in op:

1. De inhoudelijke redenen die een rol spelen bij de keuze voor Engelstaligheid van de geselecteerde universitaire bacheloropleidingen. Daarbij bespreken we ook hoe deze (categorieën van) redenen passen in de wettelijke uitzonderingsgronden (de noodzaakcriteria) van de WHW en de toelichting daarop in de nadere duiding (onderzoeksvraag 1);
2. De wijze waarop de geselecteerde universiteiten resp. opleidingen de besluitvormingsprocedure voor de onderwijstaal hebben ingericht (onderzoeksvraag 2);
3. Hoe betrokkenen bij de geselecteerde opleidingen aankijken tegen de belangen van (aspirant-) studenten en van docenten bij de keuze voor Engelstaligheid, waaronder de toegankelijkheid voor Nederlandstalige aspirantstudenten (onderzoeksvraag 3).
4. Hoe betrokkenen bij de geselecteerde opleidingen de toekomst zien.

⁸ Kamerstukken II, 36555, nr. 3, p. 15, 16.

2.2 Bevindingen

2.2.1 Redenen voor Engelstaligheid en de noodzaakcriteria van de WHW

Onderstaand onderscheiden wij de volgende hoofdcategorieën van de door de opleidingen genoemde redenen voor Engelstalig onderwijs: Kwaliteit en inhoud van de opleiding, de arbeidsmarkt voor afgestudeerden en de international classroom⁹.

Kwaliteit en inhoud van de opleiding

In alle gesprekken kwam naar voren dat Engelstaligheid als wenselijk, logisch en soms zelfs als onvermijdelijk wordt gezien omdat het Engels de voertaal is in het vakgebied. De terminologie, het vakjargon en literatuur zijn in het Engels. Engelstalig onderwijs zou nodig zijn voor een goed begrip van het vakgebied. Dat speelt zeker voor de opleidingen met programmeren als belangrijk onderdeel, onder meer omdat programmeertalen zelf in het Engels zijn. Een Engelstalige bachelor zou ook de overgang naar een Engelstalige master gemakkelijker maken.

Daarnaast is Engelstaligheid een gevolg van de sterke verwevenheid tussen onderzoek en onderwijs en het feit dat in de wetenschap het Engels de voertaal is. Het universitaire onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door onderzoekers van de universiteit, die vaak van buitenlandse afkomst zijn. Universiteiten werven hun wetenschappers internationaal, omdat ze de best mogelijke wetenschappers willen aantrekken, maar ook omdat – naar eigen zeggen – het aanbod van Nederlandse wetenschappers te beperkt is. De internationale docenten worden bovendien gezien als verrijking, omdat zij het internationale perspectief kunnen inbrengen en omdat universiteiten zo meer specialismen kunnen binnenhalen.

Met name het tweede argument past in het noodzaakcriterium ‘kwaliteit van het onderwijs’ van artikel 7.2, onder c, van de WHW (zie bijlage II). Volgens de nadere duiding wordt aan dit criterium voldaan als *specifieke expertise die benodigd is om kwalitatief hoogwaardig onderwijs te verzorgen niet in Nederland beschikbaar is, en daarvoor een docent aangetrokken moet worden [...] die de Nederlandse taal (nog) niet (voldoende) beheerst*. Daarbij stelt de nadere duiding dat instellingen zich ervoor moeten inspannen dat docenten het Nederlands leren beheersen, zodat zij in die taal les kunnen gaan geven. Volgens de respondenten in dit onderzoek is het echter niet reëel om te verwachten dat internationale docenten zo goed Nederlands leren spreken dat ze daarin les kunnen gaan geven, op een enkele uitzondering na. Ze vrezen dat docenten zouden vertrekken resp. niet zouden solliciteren als ze aan die verplichting moeten voldoen en dat zou ten koste gaan van de kwaliteit van de opleiding. Wel stimuleren deze universiteiten de buitenlandse werknemers actief om Nederlands te leren, zodat zij kunnen deelnemen aan vergaderingen en om ze te helpen te integreren. Verder zegt de nadere duiding dat anderstalig studiemateriaal onvoldoende reden is om het onderwijs niet in het Nederlands te verzorgen. In dat licht is het eerstgenoemde argument, dat Engels de voertaal is in het vakgebied, minder sterk.

Arbeidsmarkt voor afgestudeerden

Volgens alle opleidingen die we hebben gesproken is de arbeidsmarkt voor afgestudeerden in het desbetreffende vakgebied internationaal georiënteerd en is het daarom in het belang van de studenten om ze op te leiden in het Engels. Naast internationale bedrijven worden ook veel Nederlandse bedrijven genoemd waar de voertaal Engels is. Wel wordt in dit verband vaak benoemd dat studenten meestal eerst nog een (vaak Engelstalige) masteropleiding doen voordat ze gaan werken.

Daarnaast is er een groot tekort aan afgestudeerden op de arbeidsmarkt van het vakgebied van een aantal opleidingen, vooral in de IT en de technologie. Volgens de respondenten van die opleidingen is instroom van internationale studenten nodig om deze tekorten te dekken; de instroom van

⁹ International classroom: een leeromgeving die wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van studenten met verschillende culturele/nationale achtergronden (Poort & Okken, 2024, p. 7).

Nederlandstalige studenten is daarvoor onvoldoende. In de gesprekken werd een paar keer verwezen naar recente afspraken tussen Rijk en regio om meer technici op te leiden, met als doel om de microchip-sector in Nederland een impuls te geven (het project 'Beethoven'). Ook hier past de nuancering dat bedrijven, als het gaat om wetenschappelijk opgeleid personeel, zoeken naar master-afgestudeerden.

Bovenstaande redenen sluiten aan op het noodzakelijkheids criterium 'specifieke aard en inrichting' van het onderwijs. Volgens de nadere duiding is hiermee bedoeld *“dat het nodig is dat de student deelneemt aan de opleiding (deels of geheel) in een andere taal vanwege het opdoen van internationale ervaring of vanwege voorbereiding op een anderstalige arbeidsmarkt, als doelstelling van de opleiding. Dit moet dan in elk geval blijken uit de beoogde eindkwalificaties van de opleiding.”* Dit laatste element heeft de inspectie niet onderzocht. Verder kan de inspectie niet beoordelen in hoeverre afgestudeerden gaan werken in een bedrijf of bij een organisatie waar Engels de voertaal is. Het ministerie van OCW laat momenteel onderzoeken in hoeverre afgestudeerden in hun werksituatie de Engelse en/of de Nederlandse taal hanteren. Dit naar aanleiding van een motie van de Tweede Kamer¹⁰.

International classroom

Een aantal opleidingen heeft betrekking op wereldwijde, internationale problematiek, zoals klimaat, duurzaamheid of medische uitdagingen. Volgens onze gesprekspartners zijn universiteiten, docenten en studenten sterk gemotiveerd om bij te dragen aan het zoeken naar oplossingen voor dergelijke wereldwijde problemen. In die context is het van belang dat studenten interculturele vaardigheden ontwikkelen, waarvoor de international classroom door een aantal respondenten als essentieel wordt gezien. Om die international classroom succesvol te laten zijn is volgens de respondenten een diverse, internationaal samengestelde groep studenten en docenten noodzakelijk, evenals het gebruik van een gemeenschappelijke taal, logischerwijs het Engels. Het gaat daarbij niet zozeer om Engels op academisch niveau, maar om Engels als gemeenschappelijke taal, om elkaar te begrijpen en een inclusieve sfeer te scheppen. Uit de gesprekken bleek dat een actieve sturing nodig is vanuit de opleiding of faculteit om een echte 'international community te vormen. Bij sommige opleidingen lukt dit heel goed, bij andere minder.

Als bijkomend voordeel van de international classroom is meerdere keren genoemd dat Nederlandse en internationale studenten wederzijds veel van elkaar kunnen leren. Zo zouden internationals met een andere bagage binnenkomen en zeer gemotiveerd, gefocust en prestatiegericht zijn, waardoor Nederlandse studenten gestimuleerd worden om beter te presteren. Buitenlandse studenten aan de andere kant zijn meestal niet gewend om samen te werken in groepsverband, daarin kunnen zij weer leren van de Nederlandse studenten die dat vaak veel beter kunnen.

Uit de gesprekken komt naar voren dat de geselecteerde opleidingen een verschillend beeld hebben bij de international classroom. Waar de ene opleiding de international classroom ziet als essentieel voor het behalen van de leerdoelen, is het bij de andere opleiding meer een uitvloeisel van de internationale samenstelling van de studentengroep. Wij herkennen hierin de verschillende visies op de international classroom die zijn benoemd in recent onderzoek van de NRO (Poort & Okken, 2024, p. 11): '(1) IC [international classroom] als een situatie waarbij de term wordt gebruikt om de realiteit van de onderwijscontext te beschrijven, (2) IC als een activiteit waarbij de IC wordt ingezet als een leeractiviteit voor de ontwikkeling van internationale en interculturele competenties, en (3) IC als een onderwijsaanpak waarbij het hele curriculum geïnternationaliseerd wordt'.

De argumenten voor Engelstaligheid in verband met de international classroom passen in het criterium 'herkomst van de studenten' van artikel 7.3c. Volgens de nadere duiding is daarmee bedoeld: *“dat het nodig is om de opleiding deels of geheel in een andere taal te verzorgen zodat studenten die het Nederlands (nog) niet*

¹⁰ Kamerstukken II, 31288, nr. 1019 (2023).

beheersen in staat worden gesteld om aan de opleiding deel te nemen, of zodat studenten met een verschillende herkomst met elkaar kunnen communiceren ten behoeve van een international classroom als onderwijsconcept.”

2.2.2 Besluitvorming over anderstalige opleidingen

Uit de gevoerde gesprekken en de ontvangen documentatie komt naar voren dat bij alle geselecteerde opleidingen een zorgvuldige besluitvormingsprocedure is doorlopen, waarbij de medezeggenschap zonder uitzondering betrokken was. Overal bestaat een heldere, schriftelijk vastgelegde procedure voor besluitvorming over een nieuwe opleiding, waarvan de onderwijstaal een onderdeel vormt, respectievelijk voor het veranderen van de instructietaal. Bij twee opleidingen zijn afspraken gemaakt over het voorkomen van een té grote instroom, om docenten te beschermen tegen toenemende werkdruk. De geselecteerde universiteiten hebben allemaal een (meer of minder uitgewerkte) taal-gedragscode en daarnaast ook een uitgewerkt taalbeleid of ze zijn bezig met de ontwikkeling daarvan.

2.2.3 Opvattingen over belangen van (aspirant-)studenten en docenten

Toegankelijkheid

In het algemeen hebben de verschillende gesprekspartners de indruk dat aspirant-studenten niet worden afgeschrikt door de Engelstaligheid van de opleidingen. De motieven om te kiezen voor de specifieke opleiding verschillen sterk. Sommige studenten kiezen op de eerste plaats voor een opleiding bij een universiteit in hun eigen woonregio en andere juist voor een specifieke opleiding, in beide gevallen is de taal niet doorslaggevend; voor Amsterdam geldt dat studenten vaak op de eerste plaats kiezen voor Amsterdam, dat geldt zeker ook voor internationals. Andere studenten kiezen welbewust voor een Engelstalige opleiding, omdat zij een internationale carrière ambiëren en/of omdat ze tweetalig VWO hebben gedaan en al gewend zijn aan het Engels. De twee opleidingen die wel een deels Nederlandstalig aanbod hebben zien dat het de drempel voor sommige Nederlandse studenten verlaagt als ze de opleiding (deels) kunnen starten in het Nederlands. De inspectie heeft in eerder eigen onderzoek vastgesteld dat Engels als instructietaal voor sommige groepen studenten een drempel kan zijn en dat deze studenten, voor de keuze gesteld, eerder zouden kiezen voor een opleiding in het Nederlands. De taal van de opleiding bleek voor vwo-scholieren beduidend minder doorslaggevend te zijn dan voor mbo-studenten of havisten in hun keuze voor een hbo- of wo-opleiding (Inspectie van het Onderwijs, 2022).

Taalvaardigheid

Nederlandse taalbeheersing door Nederlandstalige studenten

De gesprekspartners in dit onderzoek zien het niet of nauwelijks als een probleem dat studenten niet getraind worden in hun Nederlandse taalvaardigheid. Vanwege de overwegend internationaal georiënteerde arbeidsmarkt vinden zij het vooral belangrijk dat studenten het Engels goed leren beheersen. Hoewel ook wel wordt ingezien dat beheersing van het Nederlands van belang kan zijn als afgestudeerden bijvoorbeeld bij de Nederlandse overheid of in het onderwijs gaan werken, maken studenten die wij spraken zich daar weinig zorgen over. Ze verwachten dat dit op het werk zelf nog wel geleerd kan worden en dat ze voldoende basiskennis hebben omdat het Nederlands de moedertaal is. Daarnaast nemen de gesprekspartners aan dat het leren structureren en argumenteren in het Engels ook positieve invloed zal hebben op de Nederlandse schrijfvaardigheid. Instellingen hebben geen signalen dat afgestudeerden of werkgevers nadelen ondervinden van een beperktere Nederlandse taalbeheersing, maar hebben hier geen onderzoek naar gedaan. Wel staan de universiteiten positief tegenover de huidige aandacht voor (bevordering van) het Nederlands als academische taal. Zonder uitzondering staat dit op de agenda.

Taalaanbod voor internationale studenten

De universiteiten in dit onderzoek hebben allemaal extracurriculair taalaanbod voor studenten. Met name internationals maken veel gebruik van de cursussen Nederlands. De mate waarin universiteiten dit stimuleren verschilt sterk. Bij sommige universiteiten kunnen studenten een deel van deze cursussen

gratis volgen en bij andere universiteiten kan dit tegen betaling, al dan niet met korting. Bij één universiteit kunnen studenten 'taalvouchers' inzetten waarvoor ze studiepunten kunnen krijgen, bij een andere universiteit kunnen studenten een deel van de keuzeruimte vullen met cursussen Nederlands. Universiteiten denken momenteel na over hoe ze het aanbod voor studenten kunnen stimuleren of uitbreiden, maar geven aan dat ze daarbij rekening moeten houden met de kosten daarvan.

Taalvaardigheid van docenten

Volgens de gesprekspartners is het voor docenten, ook voor Nederlandstalige, geen probleem om les te geven in het Engels. Ze zijn dit gewend, ook vanuit hun rol als wetenschapper, en het sluit aan bij de vakinhoud en het studiemateriaal. Bij een aantal universiteiten wordt de Engelse taalvaardigheid van docenten getoetst en worden zij ondersteund bij het versterken van de Engelse taalbeheersing als dat nodig is, hetgeen maar zeer sporadisch het geval zou zijn. Studenten kunnen eventuele klachten over de taalbeheersing van docenten kwijt in evaluaties.

De universiteiten in dit onderzoek stimuleren internationale docenten om Nederlands te leren. Een aantal universiteiten neemt in vacatureteksten op dat van het personeel wordt verwacht dat ze Nederlands leren, maar nergens gaat dat zo ver dat internationale docenten les moeten gaan geven in het Nederlands; daarvoor zouden ze het Nederlands moeten beheersen op C1-niveau en dat is volgens de meeste gesprekspartners niet reëel, alhoewel bij één universiteit werd gezegd dat sommigen er wel in slagen om les te gaan geven in het Nederlands. Een andere universiteit heeft sinds kort als beleid dat internationaal personeel dat onderwijs in het Nederlands verzorgt, in principe moet beschikken over niveau B2, aangevuld met vakspecifieke taalvaardigheid. Bij een aantal opleidingen kwam verder naar voren dat de formele voertaal in bestuur en medezeggenschap Nederlands is en dat het personeel op een zeker niveau (B1, B2) Nederlands moet kunnen spreken en verstaan om deel te kunnen nemen aan vergaderingen en dergelijke.

2.2.4

Zorgen over de toekomst

Alle universiteiten die we in dit onderzoek hebben gesproken staan positief tegenover de huidige aandacht voor het belang van de Nederlandse taal en zijn bezig met beleidsontwikkeling op dat punt. Tegelijkertijd zien zij geen heil in het omzetten van de opleiding naar het Nederlands. Gesprekspartners vrezen voor een kettingreactie waarbij opleidingen personeel en getalenteerde studenten zouden verliezen, de werkdruk voor achterblijvende docenten zou toenemen en de kwaliteit van het onderwijs achteruit zou gaan. Ze wijzen er in dit verband ook op dat docenten binnen een faculteit vaak lesgeven aan meerdere opleidingen, waardoor het vertrek van een docent van de ene opleiding doorwerkt bij andere opleidingen.

2.3 Conclusie

De gevoerde gesprekken met betrokkenen bij de geselecteerde opleidingen en de daarop gebaseerde casusbeschrijvingen leveren, aanvullend op het eerdere onderzoek naar de gedragscodes, een diepgaander inzicht in redenen die opleidingen hebben voor Engelstaligheid. Ten aanzien van de vijf geselecteerde opleidingen in dit onderzoek komt op hoofdlijnen het volgende beeld naar voren:

De opleidingen hebben gelijksoortige redenen voor het verzorgen van deze opleidingen in het Engels, waarbij de hoofdredenen verschilt per opleiding. De genoemde redenen hebben betrekking op de kwaliteit en inhoud van de opleiding, de arbeidsmarkt en de international classroom. Alle (categorieën van) redenen die naar voren werden gebracht lijken te passen binnen één of meer van de uitzonderingscriteria van de WHW. Verder hebben alle geselecteerde opleidingen resp. universiteiten een vaste besluitvormingsprocedure voor de taalkeuze en is het besluit voor Engelstaligheid voor deze opleidingen weloverwogen genomen. Bij alle geselecteerde opleidingen wordt het als zeer problematisch gezien als de opleiding omgezet zou moeten worden naar het Nederlands.

Wat betreft de opvattingen over het belang van (aspirant-)studenten en docenten: de geselecteerde opleidingen hebben in het algemeen de indruk dat Engelstalig onderwijs de toegankelijkheid voor Nederlandse studenten niet beperkt, maar bij twee opleidingen kwam naar voren dat het voor sommige studenten drempelverlagend kan werken als ze de opleiding (deels) kunnen starten in het Nederlands. Verder hebben studenten en afgestudeerden er volgens de respondenten vooral belang bij om het Engels goed te beheersen en wordt het niet of nauwelijks als probleem gezien dat studenten niet worden getraind in het Nederlands. De universiteiten in dit onderzoek hebben allemaal cursorisch aanbod voor internationale studenten die Nederlands willen leren, maar verschillen sterk in de mate waarin ze deze studenten stimuleren om daarvan gebruik te maken. Ze denken na over uitbreiding van het aanbod maar zeggen rekening te moeten houden met de kosten daarvan. Internationale docenten worden bij alle vijf de universiteiten gestimuleerd om Nederlands te leren, maar dat gaat niet zo ver dat ze les moeten gaan geven in het Nederlands. Nederlandstalige docenten hebben er volgens de gesprekspartners geen problemen mee om onderwijs te geven in het Engels.

De inspectie volgt de ontwikkelingen ten aanzien van taal in het hoger onderwijs en wacht de besluitvorming over het wetsvoorstel voor de Wet internationalisering in balans af.

3 Literatuur

Inspectie van het Onderwijs (2018). *Nederlands of niet: gedragscodes en taalbeleid in het hoger onderwijs*. Inspectie van het Onderwijs.

Inspectie van het Onderwijs (2019). *Factsheet: gedragscodes taal hoger onderwijs*. Inspectie van het Onderwijs.

Inspectie van het Onderwijs (2022). *Onbedoelde zelfselectie: drempels die gekwalificeerde jongeren ervan weerhouden om een specifieke opleiding in het hoger onderwijs te kiezen*. Inspectie van het Onderwijs.

Kamerstukken II, 36555, nr. 2. (2024). <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-36555-2.html>

Kamerstukken II, 36555, nr. 3. (2024). <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-36555-3.html>

Kamerstukken II, 31288, nr. 1008 (2023). <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31288-1008.html>

Kamerstukken II, 31288, nr. 1019 (2023). <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31288-1019.html>

Kamerstukken II, 31288, nr. 1056 (2023). <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31288-1056.html>

Kamerstukken II, 31288, nr. 1056 (2023a). *Anderstalig onderwijs*. Brief aan alle universiteiten en hogescholen. Bijlage bij Kamerstukken II, 31288, nr. 1056 (2023). [Microsoft Word - 2023D24890 - Afschrift brief aan alle universiteiten en hogescholen over anderstalig onderwijs \(officielebekendmakingen.nl\)](https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31288-1056-2023a.html)

Kamerstukken II, 31288, nr. 1056 (2023b). *Nadere duiding. Opleidingstaal in het hoger onderwijs*. Bijlage bij Kamerstukken II, 31288, nr. 1056 (2023). [Microsoft Word - 2023D24892 - Brief_ Opleidingstaal in het hoger onderwijs \(officielebekendmakingen.nl\)](https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31288-1056-2023b.html)

Nuffic, 2024. *Inkomende diplomabiliteit in het hbo en wo 2023-24*. <https://www.nuffic.nl/publicaties/inkomende-diplomabiliteit-in-het-hbo-en-wo-2023-24>

Poort, I. & Okken, G. J. *De international classroom – wat, waarvoor en hoe?* Rijksuniversiteit Groningen. <https://www.nro.nl/onderzoeksprojecten/the-international-classroom-what-what-for-and-how>

Bijlage I

Casusbeschrijvingen

1 Data Science & Artificial Intelligence, Universiteit Leiden

Een volledig Engelstalige opleiding

1.1 De opleiding

Bij de opleiding Data Science & Artificial Intelligence (DSAI) leren studenten om functies van het brein, zoals denken, geheugen, leren en aandacht in modellen te gieten, met als doel om computers en systemen op vergelijkbare of betere manieren te laten functioneren (bron: website Universiteit Leiden). De opleiding heeft een sterk bètakarakter; het gaat om de technische aspecten van *data science* en *artificial intelligence*, aldus het management. De opleiding DSAI is gestart per studiejaar 2022/2023, als een verzelfstandiging van de eerdere afstudeerrioting Kunstmatige Intelligentie van de (Nederlandstalige) bacheloropleiding Informatica. De opleiding is volledig Engelstalig: colleges, werkgroepen, studiemateriaal en tentamens zijn allemaal in het Engels. In het studiejaar 2023/2024 stroomden zo'n 180 studenten in, waarvan 60% internationale studenten (bron: DUO; 1cijferbestandHO)

1.2 Taalbeleid bij de faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen

Bij de faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen (verder: de faculteit) van de Universiteit Leiden (UL) is het uitgangspunt dat de bachelors worden verzorgd in het Nederlands en de masters in het Engels. Dit betekent echter niet dat de bachelors volledig in het Nederlands zijn, zo blijkt uit de toelichting van het management. In het eerste jaar worden de meeste vakken in het Nederlands gegeven; in het tweede en derde jaar steeds meer in het Engels. Veel studiemateriaal is in het Engels, soms al direct vanaf het eerste jaar. Aan het eind van de opleiding hebben studenten verschillende keuzevakken; die kunnen Engels- of Nederlandstalig zijn. Door de geleidelijke overgang naar steeds meer Engelstalig onderwijs hebben de studenten een zachtere landing in de Engelstalige masteropleiding.

Zo'n 10 jaar geleden is binnen de faculteit overwogen om een aantal bacheloropleidingen volledig in het Engels aan te bieden. Er is toen, in overleg met de medezeggenschap, besloten om dat niet te doen, om de overgang voor Nederlandstalige scholieren van het voortgezet onderwijs naar de universiteit niet te groot te maken. Later (in 2021) is voor de nieuw te starten bacheloropleiding DSAI wel besloten om deze volledig in het Engels te verzorgen. De faculteit heeft nu 8 Nederlandstalige bacheloropleidingen en één Engelstalige (DSAI).

1.3 Redenen voor Engelstaligheid

Veruit de belangrijkste reden voor de keuze voor Engelstaligheid van de opleiding DSAI is het tekort op de arbeidsmarkt aan afgestudeerden in de informatica en aanverwante opleidingen. Daarnaast spelen ook de kwaliteit van de opleiding en het stimuleren van interculturele vaardigheden een belangrijke rol.

Arbeidsmarkt

Tekortsector: vraag overtreft het aanbod

Volgens het management is er op de Nederlandse arbeidsmarkt een groot tekort aan afgestudeerden in data-wetenschappen en kunstmatige intelligentie, en is de instroom van Nederlandse vwo'ers - al neemt die de laatste tijd wel wat toe - veel te klein om deze tekorten te dekken. De vraag vanuit het bedrijfsleven is groot. Het management wijst erop dat het Ministerie van Economische Zaken informaticaopleidingen vraagt om grote aantallen afgestudeerden te leveren. Zo is in het project Beethoven¹¹ afgesproken om vóór 2030 38.000 afgestudeerde informatici af te leveren. Om dit te kunnen realiseren is instroom nodig van buitenlandse studenten. Als de opleiding in het Nederlands verzorgd zou worden dan zou de instroom veel lager worden en de arbeidsmarkt dus niet bediend kunnen worden. Ook zou er minder doorstroom zijn van excellente mensen naar de wetenschap.

In het IT-bedrijfsleven is Engels de voertaal

Volgens management en medezeggenschap is het Engels steeds meer de voertaal in de IT. Bij Nederlandse IT-bedrijven zoals Marktplaats, Booking.com of Centric wordt in het Engels gecommuniceerd. Op de grote bètabanenmarkt die één keer per jaar wordt georganiseerd is de communicatie volledig in het Engels.

"I currently work in an international business. [...] We do some software government as well. [...] is in seven, eight, or nine countries, and we have large offices in Lithuania and Romania so it's in Europe so with us, it's very normal to communicate in English. I know it's the same for other Dutch companies, that were originally Dutch companies. Most of our internet is fabricated in Eastern Europe. It's very normal for the labor market with software development and engineering to speak English because of offshoring, and because English is also still the language of the field." (student, medezeggenschap)

Engels soms ook geaccepteerd bij de overheid

Volgens de medezeggenschap hebben Nederlandse overheidsinstanties wel behoefte aan Nederlands-sprekende IT-ers. In die sector gaan de komende jaren veel mensen met pensioen. Ook voor afgestudeerden die als leraar gaan werken in het voortgezet onderwijs is het van belang dat ze het Nederlands beheersen. Volgens het management werken bij de overheid soms ook IT-ers die geen Nederlands spreken.

"We hebben een samenwerking met het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Daar is ook een Data Science lab. Zij lopen tegen dezelfde uitdagingen aan: die arbeidsmarkt is te krap. Dus in dat lab kunnen ook mensen beginnen die nog geen Nederlands spreken - bij een Nederlands ministerie - want zij zien ook die tekorten. Het is ook de werkvloer die aan het veranderen is. Niet alleen de omvang van die arbeidsmarkt, maar ook de werkvloer. Daar zien we echt dat het Engels geaccepteerd is." (management)

Kwaliteit van de opleiding

Het vakgebied is Engels

In het gesprek met de medezeggenschap wordt benadrukt dat programmeertalen en het vakjargon Engelstalig zijn, evenals de digitale aspecten van het internet. Dat maakt het vakgebied inherent Engelstalig en daarom is het vanzelfsprekend dat de opleiding in het Engels wordt verzorgd.

¹¹ Onder de noemer 'Project Beethoven' hebben Rijk en regio gewerkt aan een omvangrijk pakket maatregelen om de Nederlandse microchipsector te versterken. In dat verband zijn 4 regio's (Groningen, Enschede, Delft en Eindhoven) gevraagd om op korte termijn samen met de microchipsector met een uitgewerkt plan te komen.
<https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2024/03/28/nederland-investeert-25-miljard-euro-in-sterk-ondernemingsklimaat-voor-microchipsector-brainport-eindhoven>

“Also the programming language, the reserved words are English words, to name an example. There it’s a very good thing to teach in English because that’s how the topic is studied.” (student, medezeggenschap)

De taal van de wetenschap is Engels

Het Engels is ook de voertaal in de wetenschap, op conferenties en in wetenschappelijke tijdschriften, zo komt naar voren in beide gesprekken. In het algemene taalbeleid van de Universiteit Leiden wordt de Engelse taal gezien als de ‘de-facto’ taal van de wetenschappelijke wereld (bron: TNO-aanvraag). Publicaties en onderzoeksvorstellen moeten allemaal in het Engels geschreven worden, ook bij de NWO¹². Daarom is het belangrijk dat studenten tijdens de bacheloropleiding al leren om hun scriptie in het Engels te schrijven. Daarnaast schrijven bachelorstudenten soms ook al wetenschappelijke publicaties die ze in het Engels moeten aanleveren.

Beter personeel door internationaal te werven

Het onderwijs wordt grotendeels verzorgd door wetenschappers die zijn aangesteld als onderzoeker. Zij moeten minstens voor de helft van de tijd onderwijs geven. De faculteit werft internationaal vanwege de krappe arbeidsmarkt maar ook omdat zij de best mogelijke wetenschappers wil aantrekken. De spoeling is dun, aldus het management. Het is volgens het management ook van belang voor de studenten om top-wetenschappers aan te trekken, want studenten willen les krijgen van de ‘sterren’ in het vakgebied. Ook de medezeggenschap benadrukt dat de kwaliteit van het onderwijs voorop moet staan en niet de taal.

“De studenten [...] zitten niet te wachten op een college in het Nederlands omdat het in het Nederlands is. Die zitten te wachten op een ster in het vakgebied die gaat vertellen hoe machine learning of neural networks werken.” (management)

International classroom

Meerwaarde van de ‘international community’

De faculteit streeft ernaar dat de studenten samen een ‘international community’ vormen. De ervaring is dat de internationale studenten minimaal even goed zijn als Nederlandse studenten, maar er zijn wel culturele verschillen, en daar wordt bij de start van de opleiding direct aandacht aan besteed. De verwachting is dat studenten er in hun latere (werk)leven profijt van hebben als ze gedurende hun hele studietijd hebben leren omgaan met interculturele verschillen, aldus het management. Daarnaast zijn internationale studenten volgens het management vaak extra gemotiveerd en willen ze graag uitgedaagd worden. Dat werkt positief uit voor de hele groep, ook voor de Nederlandse studenten.

Verrijkend maar ook gescheiden werelden

In het gesprek met de medezeggenschap komt naar voren dat het maar ten dele lukt om een ‘international community’ te vormen. Bij de colleges en werkgroepen functioneert dit goed: er is dan geen sprake van een scheiding tussen de Nederlandse en internationale studenten en het samenwerken met studenten uit andere landen en een andere culturele achtergrond wordt als verrijkend ervaren. Maar daarbuiten vormen de Nederlandse en internationale studenten verschillende groepen. Dit zou onder andere het gevolg zijn van het gescheiden organiseren van de introductieweek voor Nederlandse respectievelijk internationale studenten.

¹² Nederlandse organisatie voor wetenschappelijk onderzoek.

1.4 Besluitvormingsprocedure

De besluitvorming over de opleiding DSAI is, volgens het management, gelopen volgens de gebruikelijke procedure voor een nieuwe opleiding. De UL werkt met het ‘Leids Register van Opleidingen’, het LRO, waarin alle opleidingen en specialisatierichtingen van de UL zijn opgenomen, ook die in de toekomst gaan starten. De faculteitsraad is altijd betrokken bij wijzigingen in het LRO. Nadat er instemming is op faculteitsniveau wordt de universiteitsraad gevraagd om goedkeuring. Volgens de medezeggenschap zou de opleiding er niet gekomen zijn als een belangrijk deel van de docenten daartegen was geweest. De faculteitsraad was positief over het Engels als voertaal voor de opleiding DSAI, maar vond het belangrijk dat de voertaal bij de bacheloropleiding Informatica wél grotendeels Nederlands zou blijven, zodat informaticastudenten aansluiting blijven vinden bij Nederlandse bedrijven waar een goede beheersing van de Nederlandse taal belangrijk is, zo blijkt uit een van de documenten die de inspectie heeft ontvangen. (bron: passage uit notulen vergadering met faculteitsraad in januari 2021)

1.5 Belang van (aspirant-)studenten

Toegankelijkheid

Het management heeft geen signalen dat aspirant-studenten worden afgeschrikt door het feit dat de opleiding Engelstalig is, maar heeft dit niet expliciet onderzocht. Wel is bekend van informaticastudenten dat zij al erg gewend zijn aan het Engels: *alles wat ze lezen is Engels. Gamem doe je ook niet in het Nederlands.*

Studenten kiezen voor Engels

Voor internationale studenten is het voordeel van een volledig Engelstalige opleiding evident. Maar, zo komt in beide gesprekken naar voren, ook Nederlandstalige studenten kiezen hier welbewust voor. Een belangrijke reden hiervoor is dat de arbeidsmarkt ook Engelstalig is, zowel in het bedrijfsleven als in de wetenschap. Als de bachelor DSAI in het Nederlands gegeven zou worden zou het daarnaast voor studenten moeilijker zijn om door te stromen naar een Engelstalige master, zeker als een student zou willen doorstromen naar een master bij een buitenlandse universiteit. Zowel management als de medezeggenschap hebben de indruk dat studenten in de praktijk geen problemen ervaren met het Engelstalige onderwijs en er is ook wel enige flexibiliteit. Zo is er tijdens werkgroepen meestal wel gelegenheid voor studenten om vragen in het Nederlands te stellen aan Nederlandstalige onderwijs-assistenten. Ook kunnen studenten een Nederlandstalige minor volgen.

Nederlands aanbod voor internationals is onderwerp van gesprek

Sommige internationale studenten proberen op eigen initiatief wel Nederlands te leren, maar dit wordt vanuit de universiteit niet actief gestimuleerd. Internationals kunnen zich, aldus het management, in Nederland prima redden in het Engels. Binnen de universiteit wordt momenteel wel besproken of er meer gedaan kan worden om internationale studenten Nederlands te laten leren. Dat zou de blijfkans verhogen. De universiteit staat hier positief tegenover, maar het gaat om een grote groep, er zit ook een financiële kant aan.

1.6 Belang van docenten

Engelse taalvaardigheid van docenten wordt bevorderd

De universiteit hecht er belang aan dat docenten het Engels goed beheersen. Docenten die lesgeven in het Engels moeten een certificaat Basiskwalificatie taalvaardigheid Engels halen, minimaal op C1-niveau, als onderdeel van de Basiskwalificatie Onderwijs. Volgens zowel management als medezeggenschap vormt dit in de praktijk nooit een probleem. Colleges, werkgroepen en studiemateriaal worden structureel geëvalueerd en studenten hebben veel ruimte om daarin eventuele klachten te ventileren. Dat kan ook

gaan over taal. De medezeggenschap kent wel een paar gevallen van docenten met een Nederlands accent, maar dat was bij slechts enkele vakken een probleem.

Integreren in Nederland

De Universiteit Leiden stimuleert de internationale staf om Nederlands te leren, om ze te helpen integreren, zo blijkt uit beide gesprekken. Er is een groot cursusaanbod waar best veel gebruik van wordt gemaakt. Dit wordt gefinancierd door de universiteit.

“Je ziet dat dat werkt. Als mensen zelf gemotiveerd zijn, lukt dat in een paar jaar. Die gaan daarna ook colleges in het Nederlands geven.” (management)

1.7 Toekomst

Naar aanleiding van het voorstel van de Wib bespreekt de UL momenteel hoe zij studenten en personeel kan stimuleren om Nederlands te leren en hoe zij hen daarin kan ondersteunen. Naast het feit dat beheersing van het Nederlands internationals kan helpen om in Nederland te integreren zou het ook mooi zijn als internationale docenten vakken kunnen verzorgen in Nederlandstalige bacheloropleidingen, aldus het management.

Wel is er naar aanleiding van de Wib onrust ontstaan onder internationale studenten en docenten over hun toekomst in Nederland, zo blijkt in beide gesprekken. De UL heeft geruststellende mails moeten sturen naar studenten en docenten om ze duidelijk te maken dat ze welkom zijn. Het management vreest dat getalenteerde studenten er straks niet meer voor zullen kiezen om in Nederland te gaan studeren.

Omschakelen naar Nederlandstalig onderwijs zou voor de opleiding DSAI betekenen dat er niet meer voldoende personeel is om het onderwijs te verzorgen en het zou nadelige gevolgen hebben voor de kwaliteit van het onderzoek. Het management vreest voor een kettingreactie als opleidingen terug moeten naar het Nederlands: *“We hebben minder internationale staf. Dan wordt het ook voor Nederlandse staf minder aantrekkelijk hier, want heel goede collega's zitten dan in het buitenland, die hebben ze niet meer hier. Het zal ook een uitstroom van onze eigen wetenschappers geven.”* De universiteit zal dan internationaal gezien in de wetenschap minder voorstellen.

Het management noemt daarbij als nuancering dat de impact voor deze faculteit meevalt, aangezien het nu alleen over Engelstalige bachelors gaat; dat betreft bij deze faculteit maar één opleiding. Er is wel zorg dat masteropleidingen straks ook ter discussie worden gesteld.

2 Biomedical Engineering, Rijksuniversiteit Groningen

Een volledig Engelstalige opleiding

2.1 De opleiding

De bacheloropleiding Biomedical Engineering (BME) van de Rijksuniversiteit Groningen (verder: RUG) richt zich, kort samengevat, op de ontwikkeling van medische technologie voor de patiëntenzorg. Biomedische technologen worden opgeleid op het snijvlak van techniek, biologie en de medische wetenschappen. De opleiding BME is in het studiejaar 2020/2021 gestart als nieuwe, volledig Engelstalige opleiding en was een verzelfstandiging van een van de majors van de Engelstalige bacheloropleiding Life Science and Technology. Tot voor kort had de opleiding BME een numerus fixus. Die was ingesteld vanwege de grote toestroom van studenten in het begin, maar is inmiddels niet meer nodig. Vanaf het studiejaar 2024/2025 is de RUG hier dan ook mee gestopt. In 2023/2024 stroomden ruim 90 studenten in, waarvan 50% internationaal (bron: DUO; 1cijferbestand HO). Er zijn in Nederland nog twee andere universiteiten die deze opleiding verzorgen, waarvan één Nederlandstalig en de andere tweetalig.

2.2 Taalbeleid bij de RUG en de faculteit Science and Engineering

Binnen de RUG geldt meertaligheid als hoeksteen van het taalbeleid. Dit staat in het document met de uitgangspunten voor het nieuw te ontwikkelen taalbeleid, dat de inspectie ontving ter voorbereiding op de gesprekken. Er zijn aan de RUG zowel Engelstalige als Nederlandstalige opleidingen. Voor de Faculteit Science and Engineering (verder: de faculteit) zijn internationaal universitair onderwijs en onderzoek van groot belang, vanwege het inherent internationale karakter van de wetenschap, zo blijkt in het gesprek met het management. Dit internationale karakter geldt ook voor de problematiek waar de opleidingen van de faculteit en het onderzoek zich op richten. Het gaat om fundamentele problemen die spelen op wereldschaal, zoals klimaat en duurzaamheid. Daarom vindt de faculteit het belangrijk dat studenten leren om internationaal en intercultureel samen te werken en een internationale cultuur te creëren. Het Engels is daarbij de gemeenschappelijke taal. Binnen de faculteit zijn alle opleidingen Engelstalig, met een enkele uitzondering. De masteropleiding Farmacie is Nederlandstalig en de bachelor Farmacie wordt Nederlandstalig vanaf studiejaar 2025-2026. Daarnaast is de educatieve track binnen de master Science Education and Communication grotendeels Nederlandstalig.

De faculteit had de laatste jaren weinig aandacht voor het belang van het Nederlands als academische taal, aldus het management, maar onderzoekt nu hoe zij het gebruik van de Nederlandse taal kan versterken. Er wordt bijvoorbeeld gekeken naar de mogelijkheden van maatwerk en het schrijven van de scriptie in het Nederlands. Het is zoeken naar een balans, zo zegt het management.

Bij de RUG is Nederlands de formele voertaal in bestuur en medezeggenschap, al is in de universiteitsraad bijvoorbeeld gekozen voor tweetaligheid. Momenteel ontwikkelt de RUG de richtlijnen voor het gebruik van Nederlands en/of Engels binnen de universiteit, onder andere bij de medezeggenschapsorganen.

2.3 Redenen voor Engelstaligheid

In de gesprekken kwam naar voren dat er een direct verband is tussen de Engelstaligheid van de opleiding en de inhoud en kwaliteit van de opleiding, dit vanwege het internationale karakter van het wetenschapsgebied van de biomedische technologie en de verwevenheid van onderzoek en onderwijs. Verder speelt de voornamelijk internationaal georiënteerde arbeidsmarkt op het gebied van biomedische technologie een belangrijke rol. Ook hecht de faculteit veel belang aan het ontwikkelen van interculturele vaardigheden in de international classroom.

Inhoud en kwaliteit van de opleiding

Wetenschapsgebied is inherent Engelstalig

Volgens de medezeggenschap is het wetenschapsgebied van het onderwijs binnen de faculteit Science and Engineering en BME inherent internationaal en Engelstalig. Zo is alle terminologie in het Engels en zijn ook de behandelde onderwerpen internationaal. Ook het management stelt dat het vanzelfsprekend is om het onderwijs in het Engels te verzorgen. Dit is ook de mening van verschillende medezeggenschapsorganen waarmee het management dit onderwerp heeft besproken.

“For people who are teaching in English programs the whole lingua franca is English. Therefore, it’s not that they are not willing to learn Dutch, it’s just that if they’re Italian, they say to me, “Well, I couldn’t teach this in Italian, so how can I teach this in Dutch?” This by its very nature is an international English school program [...]” (management)

Engelstaligheid als gevolg van verwevenheid van onderwijs en onderzoek

Het management wijst erop dat het onderwijs, ook in de bacheloropleidingen, voor het overgrote deel wordt verzorgd door onderzoekers. Elke onderzoeker moet minstens 40% van de aanstelling besteden aan onderwijs. Die verwevenheid van onderzoek en onderwijs bevordert het gebruik van het Engels als gemeenschappelijke taal aangezien onderzoekers vaak afkomstig zijn uit het buitenland. De RUG wil wetenschap bedrijven op hoog niveau en werft de onderzoekers internationaal, omdat het aanbod van Nederlandse wetenschappers te beperkt is. In beide gesprekken komt naar voren dat (internationale) onderzoekers graag werken bij een internationale faculteit.

Arbeidsmarkt

Tekorten op de arbeidsmarkt

Volgens het management zijn er veel meer afgestudeerden nodig in het veld van de natuurwetenschap en technologie en is de Nederlandse instroom vanuit het vwo onvoldoende om de tekorten te dekken. De afgestudeerden zijn nodig bij grote internationale bedrijven en ook bij bedrijven die gevestigd zijn in Noord-Nederland. In het gesprek met de medezeggenschap kwam naar voren dat de bacheloropleiding BME in Groningen aantrekkelijk is voor internationals, omdat BME internationaal gezien zo’n beetje de enige Engelstalige bacheloropleiding is in de biomedische technologie. Overigens hebben bedrijven, als het gaat om universitair afgestudeerden, voornamelijk behoefte aan studenten die de masteropleiding hebben afgerond. Het management verwijst in dit verband naar het zogenaamde project Beethoven¹³.

¹³ Onder de noemer ‘Project Beethoven’ hebben Rijk en regio gewerkt aan een omvangrijk pakket maatregelen om de Nederlandse microchipsector te versterken. In dat verband zijn 4 regio’s (Groningen, Enschede, Delft en Eindhoven) gevraagd om op korte termijn samen met de microchipsector met een uitgewerkt plan te komen.
<https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2024/03/28/nederland-investeert-25-miljard-euro-in-sterk-ondernemingsklimaat-voor-microchipsector-brainport-eindhoven>

De arbeidsmarkt is internationaal

Veel afgestudeerden gaan werken bij (vaak grote) internationale bedrijven in de medische technologie, maar ook bij kleinere bedrijven die internationaal opereren. Bij die bedrijven is de voertaal vaak Engels, of er wordt een mix gesproken van Nederlands en Engels, aldus management en medezeggenschap. Om studenten op die werkomgeving voor te bereiden, is volgens de gesprekspartners een Engelstalige opleiding een logische keuze.

Goed voor het vestigingsklimaat in Noord-Nederland

In het gesprek met de medezeggenschap komt aan de orde dat het voor internationale bedrijven aantrekkelijk kan zijn om zich te vestigen in de noordelijke regio, vanwege de aanwezigheid van internationale universitaire opleidingen zoals Biomedische Technologie, in combinatie met het UMCG¹⁴. Als voorbeeld wordt een Amerikaans bedrijf genoemd dat isotopen maakt voor medische behandeling en recentelijk heeft gekozen voor Veendam als vestigingsplaats binnen Europa. Ook daarom is het van belang dat de opleiding Engelstalig is.

*International classroom***International classroom is een leerproces**

Volgens medezeggenschap en management is er veel aandacht voor het leren samenwerken in de international classroom en het rekening houden met verschillen in culturen. Het voeren van een gemeenschappelijke taal is een eerste voorwaarde om de international classroom goed te laten functioneren. Logischerwijs is dit het Engels. In het begin, toen de instructietaal van opleidingen binnen de faculteit Engels werd, moesten de Nederlandstalige studenten en docenten eraan wennen om altijd Engels te spreken, ook al was er maar één anderstalige student of docent aanwezig. Maar inmiddels heerst er een internationale, inclusieve sfeer in de hele faculteit. Deze cultuurverandering heeft ook plaatsgevonden bij de studieverenigingen, zo vertelt het management. De universiteit heeft dit actief gestimuleerd, onder meer door de besturen van de studieverenigingen te trainen in interculturele competenties.

Leren van elkaar in de international classroom

In beide gesprekken komt naar voren dat Nederlandse en internationale studenten veel van elkaar leren in de international classroom. Buitenlandse studenten zijn in het algemeen niet gewend aan het samenwerken in een groep, Nederlandse studenten kunnen dat, zo is de ervaring, veel beter. Maar aan de andere kant zijn buitenlandse studenten vaak meer gewend om te moeten presteren en meer gefocust op de studie. Daarmee kunnen ze Nederlandse studenten, die nog wel eens een '5,5-mentaliteit' hebben, motiveren om betere resultaten te halen. Ter nuancering wordt in het gesprek met de medezeggenschap ook opgemerkt dat sommige internationale studenten niet kunnen meekomen. Daar is soms, net als bij andere studenten, een *mismatch*.

2.4 Besluitvormingsprocedure

Algemene jaarlijkse procedure

De RUG werkt met een vaste, jaarlijkse procedure voor de jaarplanning van opleidingen en tracks, zo vertelt het management. De taal van de opleidingen is een van de aspecten die daarin worden meegenomen. Alle niveaus binnen de universiteit worden betrokken in de procedure, evenals de medezeggenschapsorganen waarin zowel personeel als studenten vertegenwoordigd zijn. De faculteitsraad speelt een belangrijke rol in het proces, zo wordt ook bevestigd in het gesprek met de medezeggenschap, en het standpunt van de medezeggenschapsorganen is zwaarwegend. Sinds kort neemt het cvb de besluiten over de instructietaal van opleidingen. Dit past in een recentelijk ingezette verandering naar meer centrale sturing binnen de RUG.

¹⁴ Universitair medisch centrum Groningen.

Procedure rond internationalisering van de bacheloropleidingen in de levenswetenschappen

Zoals eerder vermeld is de opleiding BME een verzelfstandiging van een van de majors van de bacheloropleiding Life Science and Technology. Van die opleiding was de voertaal al in 2018 gewijzigd naar het Engels. Dit als vervolg op de beslissing in 2015 van de Faculteit Science and Engineering om de opleidingen in de levenswetenschappen te internationaliseren. In dat proces waren personeel, opleidingscommissies en faculteitsraad betrokken, zo blijkt uit de documenten die de inspectie heeft ontvangen. Bij de voorbereiding van de nieuwe opleiding BME waren alle partijen het eens met de keuze voor Engels als instructietaal; daarover was volgens zowel management als medezeggenschap geen discussie.

2.5 Belang van (aspirant-)studenten

Toegankelijkheid: Engels eerder een voordeel dan een drempel

Management en medezeggenschap zien meerdere motieven van Nederlandse aspirant-studenten om te kiezen voor BME in Groningen, waarbij de Engelse onderwijstaal óf geen rol speelt, óf juist als voordeel wordt beschouwd. Zo kiezen aspirant-studenten volgens het management op de eerste plaats voor een universiteit in de regio waar ze wonen en komen de meeste Nederlandse studenten aan de RUG dan ook uit het noorden. Volgens de medezeggenschap kiezen aspirant-studenten op de eerste plaats voor de specifieke opleiding. In beide gevallen zou de taal geen rol spelen. Maar er is ook een groep Nederlandse studenten die juist bewust kiest voor een Engelstalige opleiding als voorbereiding op een internationale carrière, zo komt in beide gesprekken naar voren. Dit is onder meer bekend uit de eerstejaars-mentor-groepen. Ervaring leert dat Nederlandse scholieren zo goed zijn in Engels dat een Engelstalige opleiding voor hen geen probleem is, zo zegt het management.

“We do not see fear from Dutch students to study in English. Not at all.”

Studenten willen onderwijs in het Engels

Volgens de medezeggenschap zijn studenten gewend aan de Engelse terminologie en willen ze daarom ook graag dat het onderwijs, de tentamens en de scriptie in het Engels zijn. Volgens management en medezeggenschap kunnen studenten de scriptie schrijven in het Nederlands, maar gebeurt dit niet vaak. Ook is het waarschijnlijk mogelijk om tentamens te doen in het Nederlands met toestemming van de examencommissie, maar dat is nog niet voorgekomen.

Nederlands is meestal niet nodig op de arbeidsmarkt ...

Volgens de gesprekspartners gaan biomedisch technologen vaak werken bij internationale bedrijven waar de voertaal Engels is; ze hoeven het Nederlands in hun vakgebied dan niet te beheersen. Een groot deel van de afgestudeerden van de masteropleiding, 20 tot 25%, gaat aan het werk in het UMCG, maar ook daar zou beheersing van het Nederlands niet nodig zijn aangezien ze geen medisch beroep uitoefenen waarbij zij direct communiceren met (Nederlandstalige) patiënten. Volgens het management is ook het UMCG behoorlijk internationaal, zeker het personeel dat zich met onderzoek bezighoudt.

... maar soms wel

Toch wordt ook ingezien dat het soms wél belangrijk is om het Nederlands te beheersen, bijvoorbeeld om les te kunnen geven in het voortgezet onderwijs, zo blijkt in het gesprek met de medezeggenschap.¹⁵ Weliswaar, zo wordt gezegd, blijven Nederlandstalige studenten Nederlands spreken in hun sociale

¹⁵ In de reactie op de concept-casusbeschrijving merkt het management op dat deze lessen niet specifiek over biomedische technologie gaan, omdat dit geen middelbare-schoolvak is.

netwerk en houden ze zo hun Nederlands op peil, de beheersing van de vaktechnische terminologie in het Nederlands verdwijnt wel.

“I totally think that the use of Dutch can be important in some areas. For example, the education minor, I think that’s in Dutch. I totally recognize that that’s fully needed because I cannot imagine myself teaching high school students and then having to do that in Dutch while being taught in English. I totally understand that. I think, for example, by engineering itself, it’s so international that I could not imagine it fully Dutch at least.”
(student, medezeggenschap)

Ook komt in het gesprek met de medezeggenschap naar voren dat internationale studenten er wel degelijk profijt van hebben, sociaal en op de arbeidsmarkt, als ze Nederlands spreken.

“I think in my experience in my program, international students realized very well that if they plan to stay here to find a job here, they need to invest in being able to speak Dutch, and generally take courses, or do something online. They are aware that Dutch is important to us and that they need it maybe not even in your work environment, but for the rest of their lives, basically their personal lives as well.” (docent, medezeggenschap)

Nederlands leren is moeilijk voor internationals

Het is voor internationals echter erg moeilijk om echt goed Nederlands te leren, behalve misschien voor Duitsers. Ze volgen vaak wel een of meer cursussen Nederlands die de RUG aanbiedt en beheersen in het algemeen basaal Nederlands (A1). Volgens de medezeggenschap worden internationals niet actief gestimuleerd om Nederlands te leren en doen zij dit op eigen initiatief. Het management geeft aan dat de RUG het beleid hierop aan het veranderen is en meer gaat stimuleren dat internationals Nederlands leren.

Stayrate

De studenten van de eerste twee lichtingen van de bacheloropleiding BME zijn inmiddels afgestudeerd. Vrijwel iedereen daarvan is doorgestroomd naar een vervolgmaster, hetzij aan de RUG, een andere Nederlandse universiteit of een universiteit in het buitenland. Naar de inschatting van het management is zo’n 70% tot 80% van deze afgestudeerden in Nederland gebleven voor de masteropleiding. Slechts een enkeling is direct de arbeidsmarkt opgegaan.

2.6 Belang van docenten

Docenten zijn gewend aan Engels

In het gesprek met de medezeggenschap kwam naar voren dat Nederlandstalige docenten in het begin, toen de opleiding¹⁶ overschakelde naar het Engels, daar even aan moesten wennen. Maar dat ging vrij gemakkelijk, ook omdat het studie- en collegemateriaal al in het Engels was.

Engelse taalvaardigheid van docenten is in het algemeen goed

Docenten spreken in het algemeen goed Engels, zo blijkt uit beide gesprekken. Dit wordt gemonitord en studenten kunnen hun feedback geven bij de evaluaties van vakken. Als daaruit blijkt dat er een probleem is, dan krijgt de docent ondersteuning bij het verbeteren van de taalvaardigheid. In de praktijk komt dat nauwelijks voor. Soms is niet zozeer de Engelse taalbeheersing een probleem, in de zin van grammatica of vocabulaire, maar het accent.

¹⁶ Hier wordt bedoeld de opleiding waaruit BME is voortgekomen, Life Science and Technology.

Verplicht lesgeven in het Nederlands is problematisch

Volgens het management zou het voor het internationale personeel problematisch zijn om les te moeten geven in het Nederlands. Ze zouden dan het Nederlands moeten beheersen op minimaal C1-niveau, en dat is *a big thing*.¹⁷ Het zou voor hen een barrière kunnen vormen om naar Groningen te komen. Internationaal personeel dat binnen de RUG promotie maakt moet op een bepaald niveau Nederlands leren spreken en wordt hierin ondersteund door de universiteit. Een universitair hoofddocent moet het Nederlands beheersen op B1 niveau en een hoogleraar op B2 niveau. Dit is nodig om te kunnen functioneren in interne vergaderingen en nationale netwerken.

Werkdruk door te veel studenten

Volgens de medezeggenschap leidde de omschakeling naar Engelstaligheid in 2018¹⁸ tot een grotere instroom en daarmee een veel hogere werkdruk voor de docenten. Dat was een probleem. Om die reden is destijds een numerus fixus ingesteld.

2.7 Toekomst

De discussie rond het wetsvoorstel internationalisering in balans heeft ervoor gezorgd dat binnen de RUG wordt besproken hoe het Nederlands als academische taal bevorderd kan worden, zowel bij studenten als bij docenten, aldus het management. Sowiezo is ‘taal’ meer onderwerp van gesprek geworden. Verder uitten management en medezeggenschap zorgen over de gevolgen van een mogelijke omzetting van de opleiding BME naar het Nederlands. Dit is volgens het management niet reëel. Er zou een tekort kunnen ontstaan aan personeel en daarmee een hogere werkdruk voor het achterblijvende personeel. Ook zou het nadelig zijn voor de kwaliteit van het onderwijs als dat in het Nederlands gegeven moet worden, vanwege het inherent Engelstalige karakter van het wetenschapsgebied. Daarnaast zou het nadelig zijn voor de internationale cultuur van de faculteit.

De opleiding zou waarschijnlijk krimpen als gevolg van een afname van het aantal studenten. Dat strookt niet met de wens om in Nederland meer technici op te leiden. Het management verwijst hierbij naar het project Beethoven¹⁹.

De discussie leidt tot onrust onder studenten en docenten, zo komt in beide gesprekken naar voren. De faculteit heeft veel tijd en energie moeten besteden aan het informeren en geruistellen van studenten en docenten.

¹⁷ In de reactie op de concept-casusbeschrijving heeft de RUG laten weten dat in het taalbeleid dat in juli 2024 is vastgesteld is vastgelegd dat internationaal personeel dat onderwijs in het Nederlands verzorgt, in principe moet beschikken over niveau B2, aangevuld met vakspecifieke taalvaardigheid.

¹⁸ Dit betreft de opleiding waaruit BME is voortgekomen, Life Science and Technology.

¹⁹ Onder de noemer ‘Project Beethoven’ hebben Rijk en regio gewerkt aan een omvangrijk pakket maatregelen om de Nederlandse microchipsector te versterken. In dat verband zijn 4 regio’s (Groningen, Enschede, Delft en Eindhoven) gevraagd om op korte termijn samen met de microchipsector met een uitgewerkt plan te komen.
<https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2024/03/28/nederland-investeert-25-miljard-euro-in-sterk-ondernemingsklimaat-voor-microchipsector-brainport-eindhoven>

3 Marine Sciences, Wageningen University & Research

Een volledig Engelstalige opleiding

3.1 De opleiding

De opleiding Marine Sciences richt zich op het oplossen van problemen die te maken hebben met het beheer en gebruik van zeeën en oceanen. Hierbij valt te denken aan voedselvoorziening, delfstofwinning, transport, defensie, energievoorziening en toerisme (uitgangspunten opleiding). Sinds de oprichting van de opleiding in studiejaar 2023/2024 is Marine Sciences volledig Engelstalig. In zowel de colleges als de werkgroepen is de voertaal Engels. Er zijn geen uitzonderingen mogelijk bij tentamens of bij de scriptie. Bij de start van de opleiding, in studiejaar 2023/2024, waren er 106 studenten ingeschreven, waarvan 20% van de studenten internationaal (bron: DUO; 1cijferbestandHO). Voor studiejaar 2024/2025 verwacht het management dat een groter aandeel van de studenten internationaal is omdat de opleiding onder-tussen een jaar draait.

3.2 Taalbeleid bij de WUR

Opleidingen gericht op wereldwijde problemen

Het uitgangspunt van de WUR is dat studenten opgeleid worden om een bijdrage te leveren aan complexe problemen wereldwijd, in een internationale context. De opleidingen aan de WUR zijn gericht op voeding, klimaatverandering en natuur. Deze onderwerpen spelen wereldwijd, waarbij belanghebbenden uit verschillende landen betrokken zijn.

International classroom voorbereiding op internationale arbeidsmarkt

Een belangrijke afweging om een bacheloropleiding Engelstalig aan te bieden, is het internationale werkveld waar studenten die een opleiding volgen aan de WUR in terecht komen, wat samenhangt met de internationale dimensie van de onderwerpen die onderwezen worden. Opleidingen worden in het Engels aangeboden zodat studenten kunnen deelnemen aan een international classroom, om studenten te trainen in het omgaan met diversiteit in nationaliteiten, culturen en perspectieven, zodat studenten kunnen profiteren van internationale docenten, om internationale samenwerking en uitwisselen mogelijk te maken en om een internationale impact van onderwijs te realiseren (bron: gedragscode).

Kennis als exportproduct

Studenten worden getraind in interculturele vaardigheden in de international classroom, waarin zij aangemoedigd worden om vanuit een verschillende culturele achtergrond problemen te analyseren en oplossingen te zoeken. Studenten vanuit alle continenten kunnen een opleiding volgen aan de WUR. Het management ziet het terugkeren van studenten naar hun land van herkomst als een meerwaarde. De WUR beschouwt kennis (ook) als een exportproduct en studenten worden dan ook aangemoedigd om hun kennis (ook) elders toe te passen.

Aandacht voor overgang naar Engelstalige master

De WUR heeft een traditie van Nederlandstalige bachelors, waarbij studenten geleidelijk aan vertrouwd gemaakt worden met onderwijs in het Engels. Het studiemateriaal is veelal Engelstalig en wat betreft de

instructietaal is er sprake van een opbouw, waarbij het eerste jaar over het algemeen Nederlandstalig is en er in het tweede en derde jaar steeds meer vakken in het Engels worden verzorgd. Op die manier kunnen studenten gemakkelijker de overstap maken naar de Engelstalige masteropleiding. De masteropleidingen aan de WUR zijn allemaal Engelstalig.

Bacheloropleidingen met grote internationale component volledig Engelstalig

Sinds 2017 wordt een aantal bacheloropleidingen volledig Engelstalig verzorgd (en de joint degree BSc Tourism wordt al sinds de start in 2010 in het Engels verzorgd). De specifieke internationale context van het werkveld weegt zwaar mee; de bacheloropleidingen die nu Engelstalig zijn, zijn degene waar in het werkveld interculturele, sensitieve discussies gevoerd moeten worden, aldus het management. Bij opleidingen in het milieudomein is interculturele sensitiviteit in de regel heel belangrijk.

“We hadden in de master, maar ook een klein beetje in de bachelor, ervaring met de International Student Class. We zagen dat dat - zeker voor het milieudomein - een hele positieve uitwerking had, omdat we juist willen dat studenten leren die verschillende perspectieven mee te nemen. Dat kan je het beste doen door ze dat vanaf het begin mee te geven. [...] Het is niet zo dat je dat niet kan leren [in de master]. Zo zwart-wit zal ik het niet stellen, maar wij zagen dat als een meerwaarde. Dat studenten vanaf het begin die ervaring hadden.” (management)

3.3 Redenen voor Engelstaligheid

Tijdens onze gesprekken met de WUR kwam naar voren dat het Engelstalig aanbieden van de bacheloropleiding Marine Sciences voortvloeit uit de verantwoordelijkheid die de WUR voelt om een bijdrage te leveren aan wereldwijde problemen. De inhoud van deze opleiding maakt het noodzakelijk om interculturele perspectieven uit te wisselen. Daarvoor is het essentieel om te werken met de international classroom, inclusief het voeren van een gemeenschappelijke taal, het Engels. Daarnaast wordt benoemd dat internationale docenten een belangrijke meerwaarde vormen voor de kwaliteit van de opleiding. Verder zijn het Engels en de international classroom van belang voor de arbeidsmarkt.

International classroom

Werken aan interculturele sensitiviteit

De voornaamste reden om Marine Sciences Engelstalig aan te bieden is om te kunnen werken met een international classroom. De international classroom is essentieel voor deze opleiding, omdat de inhoud van zichzelf internationaal is: zeeën en oceanen zijn niet gebonden aan specifieke landen. Bij maritieme problematiek worden bijna altijd internationale besluiten genomen en moet er naar internationale oplossingen worden gezocht. Een student uit de medezeggenschap legde dit als volgt uit: *“the marine environment is global, you cannot limit it to a country, whoever you have a discussion with, it’s going to be an international discussion, specifically for problems that are being brought up now like climate change and overfishing”*. Door de bachelorfase ook Engelstalig aan te bieden, oefenen studenten vanaf het begin van hun opleiding met interculturele vaardigheden.

“Wat wij een belangrijk instrument vinden om internationaal onderwijs goed te maken is de International Student Class²⁰. Die maak je door ook studenten te hebben die niet alleen uit Nederland komen, maar ook uit het buitenland komen. Die ervaring meenemen in die International Student Class. Daarnaast vinden we ook dat internationale docenten daarvoor heel erg belangrijk zijn, die ook die ervaring vanuit het buitenland binnen-

²⁰ Met ‘international student class’ wordt hetzelfde bedoeld als ‘international classroom’.

brengen. Dat is een concept wat iedereen heel nadrukkelijk voor opleidingen die een heel internationaal karakter had, voor ogen hadden. Dat was de belangrijkste motivatie om te zeggen dat we Engelstalig zouden moeten kunnen gaan, want dan kunnen wij ook een deel van de student class uit het buitenland rekruteren en internationaal maken.” (management)

Bij elkaar brengen van perspectieven

Doordat studenten een verschillende culturele achtergrond hebben, hebben zij een ander perspectief op maritieme problemen en oplossingen daarvoor. In andere landen wordt anders naar natuur wordt gekeken dan in Nederland. In Europese landen wordt gepraat over de ethiek van de visserij, maar in andere werelddelen komen mensen om van de honger als zij niet vissen.

“To have people there and say, it’s very nice that we discuss ethics of, let’s say, catching fish. However, we are starving on the other side of the world, realize this. I think those type of experiences, maybe even more than, I wouldn’t call that cultural, just coming from a completely different situation.” (student, medezeggenschap)

Een docent zei over de diversiteit van studenten in het leslokaal: *“that is such a beautiful feature in the education context, to be able to pull in all those different perspectives, all those nuances into the learning environment.”*

Een gemeenschappelijke taal is voorwaarde voor de international classroom

Om de international classroom te laten slagen is een goede mix nodig van internationale en Nederlandse studenten. Idealiter zijn de internationale studenten afkomstig van zowel binnen als buiten Europa. Een voorwaarde voor het laten slagen van de international classroom is dat studenten kunnen discussiëren in een gemeenschappelijke taal, in dit geval het Engels. Er wordt op ingezet dat studenten het gevoel hebben dat zij vrijuit kunnen praten; dat het niet uitmaakt of ze taalfouten maken. Het gaat er om dat ze zich kunnen uitdrukken in het Engels, niet dat zij die taal tot in de puntjes beheersen.

Kwaliteit van de opleiding

Internationale docenten zijn een verrijking

In het gesprek met de medezeggenschap kwam naar voren dat internationale docenten een grote verrijking zijn; zij kunnen vertellen over mariene projecten buiten Nederland zoals koraalriffen, een onderwerp waar veel studenten van deze studie in geïnteresseerd zijn. Een student merkt op dat zijn favoriete docent geen les zou kunnen geven in een Nederlandstalige bachelor, waardoor alle studenten uit Nederland dat dus zouden moeten missen – *“if you would make this Bachelor exclusively Dutch, I think you’re missing out on a lot of academic knowledge that still could be taught to students”*. Een docent geeft aan er moeite mee te hebben als personeel Nederlandstalig onderwijs moet kunnen verzorgen, omdat het belangrijkste criterium voor een docent dan de beheersing van de Nederlandse taal wordt: *“I want the best teacher for the job regardless of whether or not they speak Dutch”*.

Als deze opleiding in het Nederlands gegeven zou moeten worden, dan zou dat bij een groot aantal vakken docentproblemen opleveren volgens het management. Als een eis voor het aannemen van personeel wordt dat zij Nederlands beheersen op een hoog niveau, zou er veel minder keuze zijn in toponderzoekers en -docenten.

Arbeidsmarkt

Internationaal werkveld

Het belang van de international classroom en Engels als voertaal werden ook genoemd in het werkgeversonderzoek dat is gedaan bij de start van Marine Sciences. Uit interviews met werkgevers kwam naar voren dat interculturele sensitiviteit nodig is in organisaties en bedrijven, maar ook bij overheden die zich internationaal met maritieme problemen bezighouden. In gesprek met de medezeggenschap kwam naar voren dat studenten een baan in Nederland zeker overwegen, maar hun toekomstige baan in een internationale context zien - binnen of buiten Nederland. Sommige studenten willen op plekken buiten Nederland komen te werken en andere weten al dat ze voor de Nederlandse overheid willen werken. Veel studenten weten nog niet waar ze willen werken als ze nog in hun bachelor zitten.

3.4 Besluitvormingsprocedure bij Marine Sciences

Voor deze opleiding is eerst een brede klankbordgroep, met daarin studenten en opleidingsdirecteuren, betrokken bij de accreditatievoorbereiding. De centrale medezeggenschap, waarin docenten en studenten deelnemen, hebben meegedacht. Er wordt vanuit de medezeggenschap gelet op zaken als de arbeidsmarkt, de inhoud van de opleiding en het personeel. Het voorgenomen besluit van de Raad van Bestuur is ook voorgelegd aan de medezeggenschap.

Specifiek over de voertaal van de opleiding, was de brede klankbordgroep unaniem voor Engelstalig onderwijs. Leden uit de medezeggenschap geven ook aan dat er geen discussie was over de taal van de opleiding.

3.5 Belang van (aspirant-)studenten

Engelse voertaal schrikt niet af

De indruk van het management is dat het Engelstalig aanbieden van deze opleiding studenten uit Nederland niet afschrikt - integendeel. Vergeleken met andere bachelors is de instroom van Nederlandse studenten vrij hoog. Er was veel animo voor de voorlichtingsdagen die allemaal in het Engels waren. Studenten zijn zich bewust van de internationale context van deze studie en willen daarom graag hun Engels op een hoger niveau brengen. De medezeggenschap gaf aan dat studenten het Engels vaak snel oppikken, na twee weken wordt hun Engels al beter (dit geldt voor zowel internationale als Nederlandstalige studenten).

Arbeidsmarkt internationaal

Volgens het management komt het grootste deel van de studenten die Marine Sciences studeert na de masteropleiding terecht in een internationale werkomgeving. Een deel van de studenten komt terecht op een arbeidsplek waar Nederlands van belang is, voornamelijk bij de overheid.

Bevorderen Nederlandse taalvaardigheid

Het management denkt op dit moment na over het extracurriculair aanbod van Nederlands taalonderwijs voor Nederlandstaligen. Het gaat niet om opdrachten in de studie zelf, want studenten worden goed begeleid in het structureren en argumenteren bij het schrijven van (Engelstalige) stukken, "*het maakt niet uit of je dat in het Nederlands of het Engels doet*". Voor internationale studenten is er de mogelijkheid om 'Social Dutch' cursussen te volgen. De eerste twee modules zijn gratis, daarna wordt er een bijdrage gevraagd. Er wordt veel gebruik van gemaakt en studenten zouden de hogere niveaus ook graag gratis willen volgen. Studenten die in Nederland willen blijven werken doen die cursussen zeker.

3.6 Belang van docenten

Beheersing Engels

Voor het merendeel van de – ook Nederlandstalige - docenten is het geen probleem om les te geven in het Engels, omdat zij dat in het masteronderwijs al gewend zijn, zo blijkt uit de gesprekken. In de studentevaluaties wordt gevraagd naar de beheersing van het Engels van docenten. Naar aanleiding van de uitkomsten daarvan kan een docent worden aangeraden op Engelse cursus te gaan.

Beheersing Nederlands

In vacatureteksten wordt aangegeven dat verwacht wordt dat docenten Nederlands leren. Veel mensen willen dit zelf ook omdat ze willen socialiseren. Het is soms lastig voor internationale docenten om hun Nederlands te oefenen, omdat er meteen Engels wordt geantwoord als iemand Nederlands praat met een accent. Volgens docenten uit de medezeggenschap zouden de meeste internationale docenten niet in Nederland komen werken als ze onderwijs moeten gaan verzorgen in het Nederlands, of zoals een docent zei in gesprek met de medezeggenschap: *“that would be a deal breaker”*

3.7 Toekomst

Het management van de WUR vindt het goed dat er vanuit de politiek meer aandacht is voor de Nederlandse taal, maar is bang dat het verhaal van de WUR niet past in de criteria zoals die nu uitgewerkt worden voor de toets anderstalig onderwijs. De WUR zou graag een bepaalde mate van internationalisering behouden. Het gevoel leeft dat het aanbieden van Engelstalige opleidingen geframed wordt als een financiële afweging, maar daar herkent de WUR zich niet in. Bij Marine Sciences was het doel niet om veel studenten te trekken. De zorg is dat de nieuwe wet ook de goede dingen van internationalisering belemmert of zelfs onmogelijk maakt.

4 Sociale Geografie en Planologie, Universiteit van Amsterdam

Een opleiding met twee varianten: een tweetalige en een volledig Engelstalige

4.1 De opleiding

In de bacheloropleiding Sociale Geografie en Planologie (SGPL) bestuderen studenten de ruimtelijke organisatie en inrichting van de wereld op lokale, regionale en mondiale schaalniveaus. Zij verdiepen zich in bredere actuele thema's zoals ruimtegebrek en mobiliteitsvraagstukken, woon-, werk- en recreatie-behoefte, klimaat- en milieuvraagstukken en grootstedelijke problematiek.

Sinds studiejaar 2023/2024 wordt SGPL aangeboden in een tweetalige variant en een Engelstalige variant. In beide taalvarianten volgen alle studenten de hoorcolleges van verplichte vakken in het Engels. Bij de tweetalige variant zijn de werkgroepen en toetsing in het Nederlands, bij de Engelstalige variant volledig in het Engels. Nederlandstalige studenten hebben ook in de Engelstalige variant de mogelijkheid om tentamens in het Nederlands te maken. In studiejaar 2023/2024 stroomden 192 studenten in, waarvan 26% internationaal (bron: DUO; 1cijferbestand HO). Volgens het management volgen in het eerste jaar van de opleiding ongeveer 100 mensen het tweetalige programma en 80 mensen het volledig Engelstalige programma, waarvan ongeveer 30 Nederlandse studenten. Studenten kunnen na het eerste jaar opnieuw kiezen welke variant ze willen volgen.

Vóór het studiejaar 2023/2024 was de opleiding Nederlandstalig, maar was het in de praktijk zo dat veel keuzevakken vanaf het tweede jaar Engelstalig waren en sommige verplichte thematische vakken hadden ook Engelstalige hoorcolleges. De grootste verandering is dat nu de hoorcolleges in het eerste jaar en de methodenvakken in het tweede jaar ook in het Engels worden gegeven. Bij de invoering van de twee taalvarianten zijn ook twee Nederlandstalige keuzevakken ontwikkeld, die helemaal toegespitst zijn op de Nederlandse context en waarbij het niet zinvol is die in het Engels aan te bieden. Het management zegt: onder de streep wordt er meer Engelstalig aangeboden, maar is er juist ook ruimte voor specialistische Nederlandse vakken.

4.2 Taalbeleid aan de UvA

Afwegingen Engelse taal bij bacheloropleidingen aan de UvA

Volgens beleidsstukken zet de UvA bewust in op tweetalig onderwijs in de bachelor en streeft de universiteit naar een gebalanceerd Nederlandstalig en Engelstalig aanbod van opleidingen. Bachelors zijn bij voorkeur tweetalig of hebben een Engelse taalvariant naast een Nederlandstalige. Afwegingen voor het (deels) Engelstalig aanbieden van een opleiding worden op niveau van de faculteit gemaakt, op basis van onderwijskundige redenen. In het gesprek met het management van SGPL kwam naar voren dat er vanuit de faculteit inhoudelijk niet heel specifiek wordt aangegeven hoe het overgaan naar een Engelstalige bachelor vormgegeven moet worden, zolang de redenen hiervoor maar inhoudelijk-didactisch zijn en niet bijvoorbeeld gericht op het trekken van meer studenten. Binnen de faculteit wordt bekeken of de balans tussen Nederlandstalige en anderstalige opleidingen goed is. De international classroom wordt in de gedragscode genoemd als belangrijke reden om over te gaan op het Engels. In veel gevallen kan de international classroom bijdragen aan de onderwijskwaliteit, volgens het management.

Aantrekkingskracht stad Amsterdam

Het management geeft aan dat internationale studenten die een opleiding volgen aan de UvA ook komen voor de stad Amsterdam, en niet alleen voor de inhoud van een opleiding. Er wordt door de faculteit kritisch gekeken naar de potentiële instroom van internationale studenten, omdat deze bij andere Engelstalige opleidingen binnen de faculteit te groot werd. Bij sommige opleidingen was sprake van verdringing van Nederlandse studenten. De opleiding SGPL beoogt studenten aan te trekken die geïnteresseerd zijn in Amsterdam en in de Nederlandse context.

4.3 Redenen voor Engelstaligheid

De opleiding SGPL heeft twee taalvarianten. Hieronder gaan wij voornamelijk in op de redenen voor het verzorgen van Engelstalig onderwijs. Op de eerste plaats zijn factoren genoemd die samenhangen met de kwaliteit en inhoud van de opleiding. Daarmee samenhangend wordt de international classroom gezien als belangrijke reden voor het verzorgen van Engelstalig onderwijs. Tot slot wordt toegelicht dat het voor de aansluiting op de arbeidsmarkt voordelen biedt om twee varianten aan te bieden.

Kwaliteit en inhoud van de opleiding

Amsterdam beschouwd in internationale context

Een belangrijke reden om SGPL ook in het Engels aan te bieden draait om de inhoud en kwaliteit van de opleiding. In deze opleiding worden de ruimtelijke aspecten en context van de stad Amsterdam vaak gebruikt als casusmateriaal. Weliswaar ligt de nadruk in het kernprogramma op Nederland en Amsterdam, maar dit wordt in een internationale context beschouwd. Studenten leren de ontwikkelingen in Amsterdam duiden op basis van wat er elders gebeurt, waarbij internationale vergelijking veel aandacht krijgt. Een concreet voorbeeld is dat de stad Los Angeles tijdens de les bestudeerd wordt: de auto is daar sterk sturend geweest in de ontwikkeling van de stad. Vervolgens vergelijken studenten dat met Amsterdam. Zo worden internationale voorbeelden gekoppeld aan de lokale situatie. Later in het programma kunnen studenten keuzevakken kiezen waar de nadruk ligt op andere gebieden in de wereld. Deze werkwijze sluit aan bij de sterke internationalisering van het vakgebied zelf.

Veldwerk en doorstroom naar de master

Binnen SGPL wordt veel veldonderzoek gedaan en een deel daarvan vindt plaats in het buitenland. Daarnaast zijn veel Masteropleidingen in binnen- en buitenland Engelstalig. Het is ook om die reden van belang dat alle studenten oefenen met hun uitdrukking in de Engelse taal, zo komt naar voren in het gesprek met de medezeggenschap.

Engelstalig onderwijs maakt het mogelijk om getalenteerd personeel binnen te halen

Een andere belangrijke reden om de opleiding (meer) Engelstalig te maken, is het aantrekken van goed personeel. Door internationalisering is er meer keuze; volgens het management een verschil van 100 goede kandidaten bij internationale werving versus 1 of 2 bij Nederlandse werving. Het Engels als instructietaal maakt het mogelijk om heel getalenteerde mensen binnen te halen en dat verhoogt ook de kwaliteit van het onderwijs.

“En in het grote verhaal moet je ook echt willen inzien dat dat dus ook voor de Nederlandse studenten een enorm voordeel is, want ze krijgen gewoon beter onderwijs. Doordat wij uit de hele wereld de beste mensen kunnen selecteren. En dat is een groot voordeel.” (management)

International Classroom

International classroom biedt andere perspectieven op Nederlandse situatie

Vanwege het verband tussen internationale ontwikkelingen en de Nederlandse context is het zinvol om tijdens de lessen verschillende perspectieven te horen, zo zeggen zowel management als medezeggenschap; hoe kijkt een student die buiten Nederland is opgegroeid naar de Nederlandse context. Het mixen van Nederlandse en internationale studenten en het uitwisselen van perspectieven is dus belangrijk, daarom wordt gewerkt met de international classroom.

“Je haalt de wereld naar je toe en daardoor kun je beter reflecteren op hoe de Nederlandse context werkt, hoe de Nederlandse situatie is, wat er goed gaat, maar ook wat er slecht gaat. En dat kun je beter zien als je ook die internationale context hebt, en als mensen dat ook kunnen delen vanuit hun eigen ervaringen.” (management)

Engelse taal is voorwaarde voor international classroom

Een voorwaarde voor het laten slagen van de international classroom is dat studenten met elkaar kunnen communiceren, in dit geval in het Engels als gemeenschappelijke taal. Tijdens de lessen wordt duidelijk gemaakt dat een student in het begin best nog een vraag in het Nederlands mag stellen. Studenten worden ervan bewust gemaakt dat het niet belangrijk is dat zij in perfect Engels communiceren, maar dat het vooral belangrijk is dat zij communiceren, dat ze ermee oefenen. Het management geeft aan dat in het geschreven werk wel wordt gecorrigeerd op taal.

Arbeidsmarkt

Zowel internationale als lokale aansluiting arbeidsmarkt

Er is veel vraag naar geografen en planologen. Voor de arbeidsmarkt is het goed dat er twee taalvarianten worden aangeboden. Vanuit de overheid (gemeenten e.d.) is er vraag naar Nederlandstalige afgestudeerden en vanuit bedrijven is er vraag naar internationale afgestudeerden. Bij de overheid is ook ruimte voor internationale afgestudeerden, bijvoorbeeld bij banen in de context van de EU in Brussel. Om aan te sluiten bij de arbeidsmarkt zijn er ook keuzemodules, toegespitst op wonen en woonbeleid, die heel specifiek gaan over Nederlandse context. Volgens het management hebben ook afgestudeerden die bij Nederlandse gemeenten of het Rijk gaan werken er baat bij om opgeleid te worden in de international classroom.

4.4 Besluitvormingsprocedure

Het voorstel om een tweetalige opleiding te worden is destijds opgesteld door een kerngroep van betrokken medewerkers en een student. De opleidingscommissie, examencommissie en studievereniging zijn betrokken bij de besluitvorming om de opleiding anderstalig aan te bieden. Het voorstel is ook besproken met de medezeggenschap, zowel met de ondernemingsraad als met de studentenraad. Vervolgens ging het voorstel naar de decaan, die de uiteindelijke beslissing heeft genomen.

4.5 Belang van (aspirant-)studenten

Toegankelijkheid

De toegankelijkheid van de opleiding voor studenten uit Nederland is volgens het management bij SGPL een belangrijk onderwerp van gesprek geweest bij de afweging om de opleiding tweetalig aan te bieden en niet volledig Engelstalig. Voor bijvoorbeeld eerstegeneratiestudenten is een volledig Engelstalige bachelor soms een grote stap. Maar ook aspirant-studenten buiten Amsterdam vinden een Engelstalige

opleiding soms spannend, zo bleek bij het geven van voorlichting. De medezeggenschap vertelt dat het bij deze aspirant-studenten veel zorgen wegneemt als zij horen dat je ook kunt beginnen in het Nederlands. Aan de andere kant zijn in de omgeving van Amsterdam veel tweetalige vwo-scholen, waarbij scholieren Engels leren op een hoog niveau. Veel van die aspirant-studenten zijn juist geïnteresseerd in de Engelse taalvariant van SGPL.²¹

Bevorderen Nederlandse taalvaardigheid

Studenten die gaan werken bij een Nederlandse organisatie merken, zo komt in beide gesprekken naar voren, dat zij de Nederlandse taalvaardigheid echt nodig hebben. Het is fijn dat zij deze ontwikkelen in de tweetalige variant. Ook internationale studenten die in Nederland willen blijven zien dat in. Aan internationale studenten wordt de mogelijkheid geboden om een deel van hun keuzeruimte in te vullen met cursussen Nederlands. Niet alle studenten zullen daar gebruik van maken, omdat veel studenten die ruimte willen benutten voor bijvoorbeeld een minor. Er zijn extracurriculaire cursussen beschikbaar tegen betaling, met een korting, maar daar is op dit moment nog niet veel vraag naar. Volgens de medezeggenschap vormen de kosten een barrière. Het management bracht naar voren dat het een zoektocht is naar: hoe kunnen we dit stimuleren zonder dat de financiële consequenties te groot worden voor de universiteit? Er wordt universiteitbreed nagedacht over het aanbod aan internationale studenten die Nederlands willen leren.

Mengen van internationals en Nederlandse studenten buiten lessen om moeizaam

In het gesprek met de medezeggenschap kwam naar voren dat het mengen van internationals met Nederlandse studenten in de studievereniging niet altijd makkelijk gaat. Op dit moment zijn er vooral Nederlandse studenten betrokken bij de vereniging. Er is ook terughoudendheid bij de Nederlandse studenten, omdat bij sommige andere opleidingen zoveel internationals lid werden van de studievereniging dat de Nederlandse studenten daar ondergesneeuwd raakten. Nederlandse studenten vinden het moeilijk om buiten de lessen om altijd Engels te praten. In de opleidingscommissie zat in het eerste jaar al een internationale student, die ook onderzocht heeft wat er speelt onder internationals. Daaruit kwam naar voren dat zij moeite hebben met sociale interactie met Nederlandse studenten en dat zij meer Nederlands zouden willen leren.

4.6 Belang van docenten

Expertise belangrijker dan taal

In het gesprek met de medezeggenschap werd aangegeven dat de ondernemingsraad heeft gelet op de impact op medewerkers bij de omschakeling naar tweetalig onderwijs. Het is belangrijk dat Nederlandse docenten niet gevoel krijgen dat zij 'niet meer de mooie dingen mogen doen'. Expertise en interesse van de docent zijn belangrijker dan de taal die zij spreken:

“Het moet niet zo zijn dat de krenten uit de pap door de internationale staf gedaan wordt en dat de Nederlandse staf - omdat zij Nederlandse werkstukken kunnen lezen - meer gedwongen worden om werkgroepen te geven in plaats van de hoorcolleges. Dat is iets om op te letten. [...] Dat betekent dat Nederlandse medewerkers hun eigen kindje vaker in een specialistische module kunnen aanbieden, in plaats van dat ze altijd Nederlandstalig methode-onderwijs moeten doen.” (medezeggenschap)

²¹ In de reactie op de concept-casusbeschrijving laat de UvA weten dat het aantal Nederlandse studenten is gestegen sinds de invoering van de tweetalige variant.

Training interculturele vaardigheden

Uit het gesprek met het management kwam naar voren dat junior docenten altijd een training krijgen in interculturele vaardigheden. Dat wordt geregeld vanuit de faculteit. Die trainingen zijn gericht op omgaan met lastige situaties, als studenten met verschillende culturele achtergronden botsen met elkaar. Voor ervaren docenten bij SGPL is deze training volgens het management niet verplicht, omdat zij werken in een internationale context, met personeel van buiten Nederland. Wel wordt er in de BKO (Basis Kwalificatie Onderwijs), verplicht voor alle vaste staf met een onderwijsaanstelling, aandacht besteed aan het lesgeven aan studenten met verschillende culturele achtergronden.

Bevordering Engelse taalvaardigheid docenten

Docenten zijn getoetst op hun Engelse taalvaardigheid en indien nodig hebben zij aanvullende cursussen gekregen. In de reactie op de concept-casusbeschrijving vult de UvA aan dat daarnaast enkele docenten die aan de C1 eis voldeden nog een aanvullend programma hebben gevolgd.

Bevordering Nederlandse taalvaardigheid docenten

Bij de opleiding wordt richting internationaal personeel uitgedragen dat de Nederlandse context belangrijk is en dat van docenten wordt verwacht dat ze ook Nederlands leren spreken. In vacatureteksten wordt aangegeven dat een docent na twee jaar Nederlands moet beheersen. Het beheersen van Nederlands is ook belangrijk om de Nederlandse context te begrijpen en om hier te wortelen, volgens het management. De ondernemingsraad let erop dat de eisen rondom Nederlands leren reëel zijn voor internationale docenten.

Angst voor grote instroom

Met docenten zijn discussies geweest over de internationale instroom, zo komt in beide gesprekken naar voren. Andere opleidingen binnen de faculteit kregen te maken met een grote en abrupte groei van de instroom en daar zaten de docenten van SGPL, in de woorden van het management, absoluut niet op te wachten. Het management heeft moeten beloven “er alles aan te doen om te voorkomen dat we onder de voet gelopen zouden worden”.

“Je kan in het advies van de ondernemingsraad zien dat we duidelijk benadrukken - en wat ten dele uit ervaringen met andere opleidingen komt - dat het niet moet betekenen dat we nu bedolven worden onder een stortvloed aan internationale studenten, waardoor het Nederlandse deel van het programma er alleen nog voor de sier bij hangt. Ik denk dat je in dit programma duidelijk kan zien dat dit al van tevoren meegenomen is.”
(medezeggenschap)

4.7 Toekomst

Als de opleiding geheel terug zou moeten naar het Nederlands, vreest het management dat dit tot kwaliteitsverlies zal leiden. De financiering in de sociale wetenschappen is -meer dan in de exacte wetenschappen- gebaseerd op onderwijs. Dus als de studentenaantallen fundamenteel veranderen, heeft dat enorme gevolgen voor de opbouw van het personeel. Het is een soort domino-effect: de internationale studenten komen niet, er is geen international classroom, een deel van het getalenteerde personeel verdwijnt. Als alles weer teruggedraaid zou worden naar het Nederlands, zou er veel verloren gaan, terwijl er juist ook meerwaarde zit in internationaal onderwijs. In het gesprek met de medezeggenschap wordt benadrukt dat een zekere schaalgrootte nodig is om de Nederlandse specialisatie te kunnen blijven aanbieden. Een andere zorg is dat Nederland uit gaat dragen dat internationale studenten en docenten hier niet meer welkom zijn en dat er daardoor ook minder internationaal talent aangetrokken kan worden.

5 Econometrie en Operationele Research, Tilburg University

Een deels tweetalige opleiding

5.1 De opleiding

In de bacheloropleiding Econometrie en Operationele Research (EOR) aan de Tilburg University (TU) leren studenten wiskundige modellen te bouwen waarmee economische en bedrijfskundige verschijnselen worden beschreven, geanalyseerd en voorspeld. Voorbeelden zijn verbeteren van planningen in de zorg, efficiënte productstromen of doorstroming van groepen mensen op een festival. EOR heeft een volledig Engelstalige variant en een variant waarin studenten in het eerste jaar de helft van de vakken, namelijk de wiskunde- en statistiekvakken, in het Nederlands kunnen volgen om de overgang van de middelbare school te vergemakkelijken. Buiten de mogelijkheid om wiskunde en statistiek in het eerste jaar in het Nederlands te volgen, wordt alles Engelstalig aangeboden. In studiejaar 2023/2024 stroomden er 108 eerstejaars in, waarvan 25% internationale studenten (bron: DUO; 1cijferbestandHO).

Aanvankelijk was een deel van het bacheloronderwijs bij EOR al in het Engels, maar werden juist de wiskunde- en statistiekvakken volledig in het Nederlands gegeven. Op een bepaald moment bleek dat een deel van de internationale studenten die economie studeerden, interesse hadden in EOR, aldus het management. Tegelijkertijd gaven Nederlandse studenten in klankbordgroepen aan het lastig te vinden dat terminologie van wiskundevakken in het Nederlands verschilt van het Engels. Toen is besloten om alle vakken in ieder geval in het Engels aan te bieden en daarnaast sommige vakken uit het eerste jaar ook in het Nederlands. Een paar jaar daarna is besloten om alles enkel in het Engels aan te bieden, maar dat besluit is na één jaar weer teruggedraaid vanwege aanzienlijk lagere instroomcijfers. Vervolgens is overgegaan op de huidige aanpak waarbij de wiskunde- en statistiekvakken tijdens het eerste jaar in het Nederlands én het Engels worden verzorgd. De ervaring van het management is dat het Nederlandstalig aanbieden van die vakken de drempel voor sommige aspirant-studenten verlaagt.

5.2 Taalbeleid TU

Uit het gesprek met het management blijkt dat de TU bezig is met een herziening van het taalbeleid in brede zin. Dit betreft zowel de didactische component van taal als ook de bestuurstaal binnen de TU, waaronder de taal die wordt gevoerd in de medezeggenschapsorganen. De herziening van de wetgeving heeft dit in een stroomversnelling gebracht. Onder meer wordt nagedacht over wanneer een opleiding over kan gaan naar Engels en wanneer niet. Voorheen hing dat volledig af van de didactische keuzes van de opleiding. Daarnaast is onderwerp van gesprek in hoeverre TU het internationale personeel wil stimuleren om Nederlands te leren. Ook onderzoekt de TU hoe de Nederlandse taal meer een onderdeel kan worden van de opleiding, binnen het curriculum of daarbuiten.

5.3 Redenen voor keuze (grotendeels) Engelstaligheid

Verschillende factoren die samenhangen met de kwaliteit van de opleiding vormen de belangrijkste redenen voor het (grotendeels) Engelstalig aanbieden van EOR, zoals de Engelstalige aard van programmeertalen en

statistiekvakken en de meerwaarde van internationaal personeel. Maar ook de situatie op de arbeidsmarkt is een belangrijke reden. De international classroom speelt bij deze opleiding een minder grote rol.

Kwaliteit van de opleiding

Programmeertalen zijn Engels

In zowel het gesprek met het management als met de medezeggenschap kwam duidelijk naar voren dat de onderwijsstof van de opleiding, met name de programmeertalen die nu eenmaal Engels zijn, een belangrijke reden is voor Engelstalig onderwijs. In de woorden van een docent uit de medezeggenschap: *“My main reason is that the profession is in English.”* In beide gesprekken wordt benoemd dat de Nederlandse vertaling van wiskundige en statistische termen eerder tot verwarring leidt dan tot verduidelijking. Zo zegt een Nederlandse student uit de medezeggenschap: *“I would say it was better understood [in English] because the terms used are translated to weird Dutch words”*. Voor het begrip van het vakgebied is het in de ogen van betrokkenen noodzakelijk om de stof in het Engels te leren.

“For this program (EOR) specifically, we do a lot of programming. It’s very useful to use internet if you don’t know how to code something, the first thing you do is you Google and you say, okay, how do I program this and this and this, there is never a Dutch forum which you can ask to do that. It’s all written in English. That’s another reason why I think if you know the words and the wording in English, it just makes it easier, in the end, to study this program.” (student, medezeggenschap)

Internationaal personeel is nodig voor voldoende bezetting

Krapte op de arbeidsmarkt heeft ook invloed op het aannemen en behouden van personeel bij de opleiding EOR. Doordat de opleiding in het Engels verzorgd wordt, is het mogelijk om voldoende mensen te vinden. Het management geeft aan dat er op dit moment een krappe arbeidsmarkt is waarin econometristen overal terecht kunnen en de wetenschap, zoals het management verwoordt, ‘niet de meestverdienende sector is’. Als er een vacature open wordt gezet, komen er nauwelijks reacties uit Nederland. Het personeel bij EOR is steeds internationaler geworden, ongeveer 50% is internationaal. Het is daarbij, volgens het management, niet redelijk om van nieuwe internationale docenten te verwachten dat die meteen les kunnen geven in het Nederlands, dus die geven les in het Engels.

Internationale docenten verhogen kwaliteit onderwijs

Het aantrekken van internationaal personeel geeft EOR ook de gelegenheid om meer variatie in specialisaties aan te trekken. Volgens zowel het management als leden van de medezeggenschap, draagt het internationale personeel bij aan de hoge kwaliteit van het onderwijs. Het zou niet mogelijk zijn om al die specialisten in Nederland te werven. In het gesprek met de medezeggenschap komt naar voren dat het aantrekken van toponderzoekers ook de kwaliteit van het onderwijs verhoogt, waar ook de Nederlandse studenten van profiteren.

“International staff comes from very good institutions that are good at doing research and that translates to education. That also benefits Dutch and English students in the Netherlands.” (medezeggenschap)

Arbeidsmarkt

Internationale omgeving

De arbeidsmarkt voor econometristen is zeer internationaal georiënteerd. Bij veel bedrijven in dit vakgebied werken mensen met verschillende nationaliteiten, waardoor het logisch is dat de voertaal Engels is. Veel afgestudeerden komen terecht bij bedrijven zoals ASML, waar 120 verschillende nationaliteiten

rondlopen. Er is geen twijfel over de voertaal daar; die is Engels. Om die reden vinden management en medezeggenschap het ook belangrijk dat de gehele opleiding vanaf de start in het Engels is, zodat studenten de Engelse taal goed beheersen als zij de arbeidsmarkt betreden. In het gesprek met management kwam naar voren: *“het is ook kwaliteit dat studenten Engels machtig zijn zodat ze in hun toekomstige baan goed terecht komen”*. Omdat de terminologie in het vakgebied Engelstalig is, vinden ook veel Nederlandse bedrijven het volkomen acceptabel dat afgestudeerden in het Engels communiceren. Het management heeft geen geluiden opgevangen van afgestudeerden die er in hun werk tegenaan lopen dat zij geen Nederlandstalige studie hebben gevolgd. De overtuiging is juist dat het voor bedrijven waar studenten terecht komen problematisch is als de studenten het Engels in hun vakgebied niet goed beheersen.

Grote vraag naar econometristen in Nederland

De vraag naar econometristen op de arbeidsmarkt is zo groot, daar wordt bij lange na niet aan voldaan door het aantal studenten dat landelijk wordt opgeleid. Zoals in het gesprek met het management werd gezegd: *“elke econometrist, Nederlandstalig of Engelstalig, is meegenomen”*. Bedrijven geven aan behoefte te hebben aan internationale afgestudeerden, omdat wiskundige- en rekeninbreng heel hard nodig is en weinig beschikbaar is op de Nederlandse arbeidsmarkt. Door de opleiding Engelstalig aan te bieden, is de hoop dat internationale afgestudeerden het tekort op de arbeidsmarkt verkleinen.

International classroom lastig vorm te geven

Gevraagd naar het trainen van interculturele vaardigheden, geeft het management aan dat daar in de lessen niet expliciet aandacht aan gegeven wordt. Het staat ook niet in de leerdoelen opgenomen. De reden daarvoor is dat er bij EOR, vergeleken met andere opleidingen in het economiedomein, een lage instroom is van internationale studenten (ongeveer 15% van de studenten is internationaal). Bij sommige economie-opleidingen is wel 50% van de studenten internationaal, dan is het noodzakelijk om meer aandacht te besteden aan interculturele vaardigheden. Bij 15% internationale instroom is het moeilijk om een goede mix te krijgen van Nederlandse en internationale studenten. Daar komt bij dat in het eerste jaar de internationale studenten een deel van de vakken niet met de Nederlandse studenten volgt. Dan wordt het moeilijk om de international classroom al vanaf het eerste jaar in het curriculum in te bouwen.

“Er zit natuurlijk een verschil tussen een theoretisch vak en een wiskundig vak. Als het antwoord vier is, is het antwoord vier. Je cultuur maakt daar niet zoveel bij uit.” (management)

Uit het gesprek met de medezeggenschap komt naar voren dat de samenwerking tussen Nederlandse en internationale studenten goed verloopt en dat het interessant is om verschillende perspectieven over de onderwerpen te horen [bij de Engelstalige variant]: *“when you write, for example, an assignment, it’s also very nice to see how the other student writes who also doesn’t speak their mother tongue. It’s a mix of learning from each other, I guess.”*

5.4 Besluitvormingsprocedure bij Econometrie en Operational Research

De decaan neemt de beslissing voor het Engelstalig verzorgen van onderwijs onder advisering van de toepasselijke medezeggenschapsorganen. De overwegingen om onderwijs in het Engels te verzorgen zijn didactisch van aard en liggen in principe bij de opleiding zelf. In het gesprek met de medezeggenschap kwam naar voren dat de economiefaculteit (Tilburg School of Economics and Management, TiSem) als uitgangspunt heeft dat de instructietaal van opleidingen Engels is, voornamelijk omdat de literatuur ook Engels is. De universiteitsraad en de medezeggenschap zijn er bij deze opleiding vanaf het begin bij betrokken. Studenten zijn ook geraadpleegd gedurende dit proces.

5.5 Belang van (aspirant-)studenten

Toegankelijkheid

Er is veel aandacht voor de toegankelijkheid van de opleiding voor Nederlandstalige studenten, met name voor de wiskundige vakken. Daarom worden er nu vakken in het eerste jaar in het Nederlands aangeboden, om zo de overgang te vergemakkelijken voor aspirant-studenten die het spannend vinden om meteen alle vakken in het Engels te volgen.

Draagvlak voor Engelstaligheid

Aan studenten is in evaluaties en klankbordgroepen voorgelegd of zij liever Engels- of Nederlandstalig onderwijs zouden willen volgen. Er is ook met studenten besproken of het een drempel is als alle vakken in het Engels worden aangeboden. Er zijn geen studenten die de huidige opzet van de opleiding in twijfel trekken. Het is een gegeven en ook in de opleidingscommissie hoort het management daar geen geluiden over. De medezeggenschap gaf aan het een volkomen logische keuze te vinden gezien de Engelstalige aard van de onderwijsstof en de internationale arbeidsmarkt. Gezien de arbeidsmarkt vinden alle betrokkenen het ook in het belang van de studenten dat de opleiding Engelstalig is. Het zou studenten zelfs benadelen als de voertaal volledig Nederlands zou worden, omdat het voor de arbeidsmarkt nodig is om Engels te spreken.

Bevorderen Nederlandse en Engelse taalvaardigheid

Alle studenten krijgen de mogelijkheid om voor 12 ECTS 'taalvouchers' in te zetten. Studenten die doorstromen vanuit het hbo kunnen die inzetten voor extra training in het Engels en internationale studenten kunnen die inzetten voor extra training in het Nederlands. Daar wordt op grote schaal gebruik van gemaakt, er is nu zelfs een wachtlijst voor internationale studenten. Een deel van de internationale studenten is dus zeker gemotiveerd om Nederlands te leren.

5.6 Belang van docenten

Eisen aan beheersing Engels van docenten

Al het personeel moet een test Engelse taalvaardigheid doen. Als dat niveau omhoog moet, krijgt de docent extra cursussen Engels. Iedereen krijgt de mogelijkheid om deel te nemen aan cursussen Engels. Een docent uit de medezeggenschap geeft aan dat alle docenten in het Engels les willen blijven geven: *"At least for our department, more or less, I can say that all our colleagues are up for English as a language of instruction."*

Inclusieve werkomgeving

De taal waarin het personeel communiceert is een discussiepunt geweest, en als afgeleide daarvan inclusiviteit, dat iedereen zich veilig en prettig voelt. Bij deze faculteit is het aantal Nederlandse ten opzichte van internationale docenten redelijk in balans, maar bij andere faculteiten zijn er meer Nederlanders. Het is de vraag hoe je ervoor zorgt dat internationals niet hoeven te vragen om een andere taal te spreken en tegelijkertijd dat Nederlanders zich niet buitengesloten voelen.

Stimulans om Nederlands te leren

Er wordt van het personeel verwacht dat ze Nederlands leren, dit wordt in vacatures aangegeven. Vanuit het management worden veel cursussen aangeboden voor internationale docenten die Nederlands willen leren. Hier wordt gebruik van gemaakt, vooral om buiten de universiteit goed te kunnen converseren.

Het is faculteitsbeleid dat personeel gestimuleerd wordt om Nederlands te leren, die cursussen worden vergoed.

5.7 Toekomst

Er wordt nagedacht over de mogelijke gevolgen van de Wib. Als de opleiding EOR geheel Nederlandstalig zou moeten worden verzorgd, dan zou dat volgens alle betrokkenen leiden tot een kwaliteitsverlies. Internationale docenten zouden vertrekken. Voor studenten zou het ook nadelig uitpakken als ze het Engels minder goed machtig zijn, gezien de internationale arbeidsmarkt.

Bijlage II

Artikelen WHW

Artikel 1.3, vijfde lid

De instellingen voor hoger onderwijs schenken mede aandacht aan de persoonlijke ontplooiing van hun studenten en de bevordering van hun maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef. De bevordering van maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef houdt ten minste in dat de instellingen, met inbegrip van degenen die hen formeel of informeel vertegenwoordigen, zich onthouden van discriminatoire gedragingen en uitlatingen. De instellingen richten zich in het kader van hun werkzaamheden op het gebied van het onderwijs wat betreft Nederlandstalige studenten mede op de bevordering van de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands.

Artikel 7.2. Taal

Het onderwijs wordt gegeven en de examens worden afgenomen in het Nederlands. In afwijking van de eerste volzin kan een andere taal worden gebezigd:

- a. wanneer het een opleiding met betrekking tot die taal betreft,
- b. wanneer het onderwijs betreft dat in het kader van een gastcollege door een anderstalige docent gegeven wordt, of
- c. indien de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs dan wel de herkomst van de studenten daartoe noodzaakt, overeenkomstig een door het instellingsbestuur vastgestelde gedragscode.

Colofon

Inspectie van het Onderwijs
Postbus 2730 | 3500 GS Utrecht
www.onderwijsinspectie.nl

Een exemplaar van deze publicatie is te downloaden
vanaf de website van de Inspectie van het
Onderwijs: www.onderwijsinspectie.nl.

© Inspectie van het Onderwijs | januari 2025